

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra speciální pedagogiky

**Žák s dyslexií
na 2. stupni základní školy**

Student with dyslexia at second grade of primary school

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Listopad 2010

Marie Heřmánková

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a s pomocí uvedené literatury.

Praktická část byla vykonána se souhlasem respondenta a jeho zákonných zástupců.

Souhlasím, aby práce byla poskytnuta ke studijním účelům.

V Praze dne 5. listopadu 2010

.....

Poděkování

Děkuji Doc. PhDr. Ivě Strnadové, PhD. za odborné vedení, vstřícnost a cenné rady, které mi pomohly při tvorbě závěrečné práce.

Děkuji členům rodiny a všem ostatním, kteří mi pomohli při psaní bakalářské práce.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na jednu ze specifických poruch učení, a to konkrétně na problematiku dyslexie na druhém stupni základní školy v souvislosti se sebepojetím žáka. V praktické části jsou zpracovány kasuistiky tří dívek a Q-technikou také jejich sebepojetí. Poznatky, které shrnuji v závěru bakalářské práce, mohou být užitečné pro pracovníky pedagogickopsychologické poradny a pro všechny, kdo se zabývají problematikou vzdělávání dětí s dyslexií.

Abstract

This bachelor thesis focuses on one of specific disorders of learning, namely the problem of dyslexia in second grade of primary school in relation to pupil self-concept. The practical part presents case studies of three girls and Q-technique as well as their self-image. The findings summarised in the concluding part may be useful for workers pedagogic-psychological counselling and for all those involved in the education of children with dyslexia.

Obsah

Úvod.....	7
1. Žák s dyslexií na druhém stupni ZŠ.....	9
2. Zásady práce s žáky s dyslexií.....	12
3. Reeducace dyslexie.....	17
4. Sebepojetí.....	20
Praktická část	23
5. Metodologie	24
5. 1. Kasuistika.....	24
5. 2. Získávání údajů	24
5. 3. Q-technika	25
6. Kasuistiky	27
6.1 Radka	27
6.2 Aneta	37
6.3 Jana.....	41
7. Q-technika	45
7.1 Test sebepojetí - Radka	45
7.2 Test sebepojetí - Aneta.....	47
7.3 Test sebepojetí - Jana	49
7.4 Celkové hodnocení a postřehy dívek	51
Závěr	52
Seznam použité literatury	54
Přílohy	

ÚVOD

Každá rodina se těší na příchod nového člena s jistým očekáváním, napětím. Všichni jsou šťastní, když se konečně narodí. Jsou rádi, že je zdrav. Oblétují ho, s nesmírnou láskou a pečl se o něho starají. Netuší co vše se může stát...

... jakýmsi záhadným způsobem si vždy obráceně oblékne bundu, pastelku drží jako polštář, a když má něco namalovat, udělá do papíru díru...

Téma edukace dítěte s dyslexií jsem si zvolila, protože ho považuji za zajímavé a užitečné. Zájem o toto téma je stále větší jak ze stran škol, tak i ze strany rodičů žáků. V některých školách dětem s poruchou není věnována pozornost a reedukaci a volbu metod ponechávají na pedagogickopsychologických poradnách. Jiné školy naopak hledají nové postupy, jak těmto dětem pomoci.

Cílem bakalářské práce je popsat žáka s dyslexií na druhém stupni základní školy (dále jen ZŠ) v jeho bezprostředním mikrosvětě, jež ho obklopuje a zaměřit se na problematiku dyslexie na druhém stupni základní školy v souvislosti se sebepojetím žáka.

V praktické části jsem zpracovala kasuistiky tří dívek a následně jejich sebepojetí Q-technikou. Stěžejními technikami šetření jsou strukturovaný rozhovor a pozorování. Dále jsem využila možnost seznámení se s osobními dokumenty sledovaných žákyň a uskutečnit rozhovory s lidmi v jejich bezprostředním okolí. V poslední části se věnuji výsledkům Q-techniky.

Při zjišťování informací pro tuto práci jsem se držela zásady triangulace – tří zdrojů. Informace získané z rozhovorů s žáky a jejich zákonnými zástupci jsem doplnila údaji získanými nahlédnutím do jejich osobní dokumentace, samozřejmě se svolením jejich zákonných zástupců. Cenné informace jsem získala z rozhovoru s třídními učitelkami a lidmi v jejich bezprostředním okolí. Dále jsem využila možnost dívky sledovat společně s jejich vrstevníky a spolužáky ze třídy na zahradní slavnosti, ale i při jiných činnostech.

Rozhovor byl částečně řízený, nestandardizovaný. Měla jsem připravené

polootevřené otázky. Odpovědi na otázky jsem si průběžně zapisovala, posléze jsem je zpracovala do souvislého textu. Pro úplnost ještě dodávám, dívky znám již delší dobu, některé situace zde uvedené mi byly již dříve známé z jejich vyprávění.

K dosažení stanoveného cíle použiji odbornou literaturu, zabývající se problematikou dyslexie, ke studiu. Strukturovaný rozhovor s dívkami, jejich rodiči, učiteli, ředitelem školy, psychologem a speciálními pedagogy, kteří s děvčaty pracovali. Dále použiji metodu pozorování činnosti nejen dotyčných žákyň, ale i jejich spolužáků a kamarádů, pro získání základního přehledu o vztazích mezi žáky ve třídě i mimo ni. Také se budu zabývat studiem a analýzou dokumentů a prací žákyň, které jsou uloženy v kabinetě nápravné péče jejich školy.

Předpokládám, že výše uvedené postupy mě povedou k dalšímu studiu odborné literatury či k vyhledávání souvislostí v rozhovorech s pracovníky pedagogickopsychologické poradny.

1. Žák s dyslexií na druhém stupni ZŠ

„Hodnocení se může snadno stát činitelem traumatizace dítěte, pokud mu opakovaně říká, že je výkonově slabé, horší než druzí, horší, než očekávalo.“ (Helus, 2004, str. 207). Negativní hodnocení vede k prohloubení pocitu méněcennosti, strachu a k úzkosti, následně může vést až k apatii a rezignaci.

Období puberty, kdy dítě přechází na druhý stupeň základní školy, je bouřlivým obdobím ve vývoji dítěte. Dochází ke změnám biologickým a následně pak i psychickým. Rychle se mění vzhled celého těla a pocit sebejistoty je ohrožen. Dítě postupně ztrácí dosavadní roli dítěte a hledá roli novou, avšak role dospělého nebyla ještě nalezena. Mladý člověk vychází z představy, jaký by chtěl být. Představy se mění nápodobou a identifikací se s různými vzory. Přetrvává závislost na hodnocení rodičů a pedagogů. Nové a stále významnější jsou vlivy, názory a postoje vrstevníků. K tomu přistupuje v mnohých případech i změna školy, a tím i nového školního prostředí. Mění se nejen prostředí školy, ale i spolužáci a výukový systém.

Žáci s dyslexií nezvládají čtení na takové úrovni, aby bylo prostředkem k dosažení cíle. Plnění školních povinností jim působí potíže. Zároveň se zvyšuje i náročnost učiva. Zde je na místě práce speciálních pedagogů, výchovných poradců, třídních učitelů a také rodičů. Rozdílná rozumová úroveň žáků, osobnostních charakteristik, odlišné domácí prostředí s různou mírou podpory, to vše vyvolává v dítěti nejistotu, neklid, velký nesoulad, v němž se špatně orientují.

Uprostřed těchto změn se začíná utvářet nový kolektiv s novými pravidly a vůdci, nové skupiny a party. Jedinci se identifikují s jejich pravidly, která také sami svojí příslušností ke skupině vytvářejí. Dítě, které je integrováno do tohoto vznikajícího kolektivu je ve výhodě, může se bez větších problémů začlenit. Naproti tomu dítě s dyslexií či jinou specifickou poruchou učení, stejně tak, jako dítě intaktní, přijde-li do stmelěného kolektivu, má větší potíže se začleněním.

Je také jiná možnost a tou je umístění žáka do speciální třídy. Takový druh rozhodnutí je na rodičích, na jejich znalostech vlastního dítěte, školní problematiky, odvaze řešit případné nastalé problémy. Jsou i oblasti, kde nejsou speciální třídy, a tak děti, přestože by měly lepší možnost v takové třídě uspět, zůstávají na základní škole.

Děti na druhém stupni a mládež na střední škole mající dyslektické potíže musí vynaložit větší úsilí ke splnění studijních povinností. Ne vždy však toto úsilí koresponduje s dosaženými výsledky. Situace se komplikuje. Žák má problémy se začleněním do skupiny vrstevníků, s učiteli a v mnohých případech následují potíže s rodiči.

Je tedy namístě, aby žákovo okolí bylo včas seznámeno se situací, žákovi byly stanoveny podmínky a cíle pro něho dosažitelné. Stejně tak by měl třídní učitel či výchovný poradce nebo speciální pedagog citlivým způsobem seznámit kolektiv dětí i pedagogy s diagnózou dítěte. Učitelům by měl nastínit i možnosti rozvoje žáka a představu reálných cílů. Zvládnutí přiměřených úkolů zadaných takovým dětem jim přináší vnitřní radost, uspokojení, ale i vnější projevy, sociální uznání, dává jim pocit úspěchu a kompetence.

Vzdělávání žáků a studentů s dyslexií

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných stanoví, že je nezbytné vzdělávat žáky se specifickými poruchami učení tak, aby dítě handicapem netrpělo, například:

- částečnou redukcí učiva,
- poskytnutím delšího času k vypracování úkolů,
- používáním speciálních pomůcek (například PC),

a především hledání jiných cest vzdělávání, které nejsou ovlivněny poruchou.

Nejen děti intaktní, ale i ty se specifickými poruchami učení či jiným handicapem a odlišením, potřebují pocit jistoty, sebedůvěry, důvěry v sebe sama, své schopnosti, dovednosti, zájmy a vzhled, který je pro tuto věkovou kategorii dětí tím nejdůležitějším spolu s uznáním od svých vrstevníků. Tady je nutná podpora rodičů. Jejich snaha a ochota dítěti pomoci správně vybrat hodnoty a životní cíle. Představy rodičů bývají různé, stejně i představy dětí. Někdy se však mohou lišit od možností dítěte. Proto je tak důležité, aby si dítě umělo vážit sebe samo, případně aby ho rodiče průběžně podporovali v posilování důvěry. Osobní přítomnost jednoho z rodičů či jiné blízké dospělé osoby, k níž má dítě důvěru, je nezastupitelná. Dítě se potřebuje svěřovat se

svými problémy, pocity, sdělit někomu své poznatky, o tom co má rádo, koho ze spolužáků či kamarádů má v oblibě a proč, jak tráví svůj volný čas.

Individuální integrace

Soužití intaktních a postižených dětí je vhodné pro obě strany. Děti bez postižení se mohou seznámit v praxi s poruchou či onemocněním, mohou se naučit potřebným pomáhat. Děti se specifickými poruchami učení se naopak učí pomoc přijímat, učí se žít se svým nedostatkem, deficitem.

Vytvoření zdravého podnětného prostředí je i právně zakotveno ve školním systému, který se zabývá individualizací výuky, pracovním tempem, respektováním specifických poruch učení, využitím speciálních pomůcek, alternativními způsoby hodnocení. Poradenské služby a specializovaná pracoviště se na začlenění podílejí podle svého určení. Domnívám se, že kromě výše uvedeného, vzdělávání žáků s dyslexií, ale i jinými specifickými poruchami učení, vyžaduje nenahraditelné pedagogické mistrovství, porozumění a profesionální přístup učitelů.

2. Zásady práce s žáky s dyslexií

Názory, které se objevují v souvislosti s dyslexií, ne vždy korespondují se zjištěními odborníků v této oblasti. Jucovičová, Žáčková, Sovová, (2007) uvádí nejčastější mylné předpoklady a těmi jsou - specifické poruchy učení (mezi něž patří i dyslexie), které jsou záležitostí prvního stupně základní školy, a že dysfunkce během dospívání dítěte samy vymizí. V kontextu s reálnou situací, kdy některé silnější formy poruchy přetrvávají i na druhém stupni základní školy a často až do dospělosti, je dnes již zcela zřejmé, že bez použití speciálních reedukačních a výchovných opatření nedojde k vymizení ani k plnohodnotné kompenzaci poruchy.

Specifické poruchy učení na druhém stupni

Na druhý stupeň základní školy přicházejí žáci s nekompenzovanými poruchami učení. Přetrvávají v nich percepčně motorické obtíže. U některých žáků byly funkce nacvičeny, ale ještě nejsou plně zautomatizovány. Žáci s dyslexií se v mnoha případech nejsou schopni učit pomocí čtení – uniká jim význam čteného textu. Částečné čtení s porozuměním způsobuje potíže v naukových předmětech. Proto je vhodné, aby děti využily sluchového vnímání. Pomocí audiotechniky, která rozvíjí sluchové vnímání, se učí. Jiní žáci se učí za pomoci další osoby. Někteří se také učí pouze omezeně pomocí čtení, používají krátkých heslovitých záznamů učiva. Ty žáky, jež se učí z učebnic, je třeba kontrolovat, zda nečetli chybně název, termín, či zda nedošlo k nesprávnému pochopení učiva. Pro druhý stupeň je typický rozvoj sekundární problematiky. Primární problematika zahrnuje obtíže té které specifické poruchy učení. Sekundární problematika zahrnuje v podstatě výukové potíže, nedostatky ve výuce. (Jucovičová, Žáčková, Sovová, 2007)).

Cíle práce s žáky s dyslexií na druhém stupni základní školy

Cílem práce je pokračovat či navázat na reedukační činnost pečlivě volenými formami práce a přizpůsobit je obtížím a možnostem dítěte. Nemá-li škola sama tuto možnost reedukace, nabízí rodičům odborná pracoviště, která se problematikou zabývají, např. pedagogickopsychologické poradny, speciálně pedagogická centra,

střediska výchovné péče nebo Dyscentra.

Dalším stěžejním úkolem je pomoci žákovi vytvořit soubor znalostí, které si osvojil a do něhož je v rámci své poruchy schopen začleňovat nově získávané poznatky, informace a učivo, na něž pak může dále navazovat. Poté je potřeba se zaměřit na funkční systém výchovného poradenství v místě bydliště či školy žáka a plně tyto instituce využít v jeho prospěch. Nejen v oblasti kompenzace poruchy, ale i v návaznosti na budoucí profesní orientaci žáka. Přitom je potřeba zajistit nácvik používání kompenzačních mechanismů a pomůcek potřebných ke zvládnutí učiva, ale i sociálních situací. Důležitým úkolem je také vytvořit pro žáka podmínky v podobě příznivého klima doma v rodině i ve školním kolektivu, což zákonitě povede k jeho lepším studijním výsledkům.

Systém výchovného poradenství

Pro děti v tomto cyklu školní docházky se vychází z poradenského systému péče o integrované žáky, založeného na principu fungování spolupráce rodiny a školy. Škola vypracovává pro žáky se specifickými poruchami učení individuální vzdělávací plán. Úkolem školského poradenského pracovníka je co nejdříve po příchodu dítěte na školu seznámit dítě i rodiče s možnostmi a cestami jak žákovi pomoci.

Vstupním pohovorem s rodiči žáka zahajujeme dlouhodobý proces vzájemné spolupráce s cílem co nejvíce přispět k rozvoji žákovy osobnosti, vycházející přitom z diagnózy žáka, doporučených a osvědčených forem práce s ním. Na základě rozboru aktuální situace žáka doporučujeme vhodné formy domácí přípravy, respektujeme názory a stanoviska jednotlivých učitelů. Z tohoto informačního pohovoru vyplynou závěry, které zpracovává pověřený pedagog nejčastěji do podoby individuálního vzdělávacího plánu. Některé školy nabízejí možnost průběžného vyšetřování žáka nebo konzultací podle svého zaměření a zabezpečení.

Metody práce a hodnocení žáků

Metody práce mají žákům pomoci zvládat problémy plynoucí z jejich poruchy, mají vést ke snadnějšímu zvládnutí učiva.

Při hodnocení má být uplatňován tolerantní přístup, nelze nezapomínat, že žák

již v mnohých případech delší čas rezignuje na školní práci. Záleží na přístupu učitele, nakolik je znalý problematiky a dokáže-li dítěti pomoci. Zohlednění projevů dítěte s dyslexií je naší povinností. Především podle stávající právní úpravy v této oblasti:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání,
- Vyhláška č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných,
- Rámcový vzdělávací program.

Obecné zásady práce s žáky na druhém stupni základní školy

Vycházíme z konkrétního případu, platných právních předpisů a metod ověřených v praxi. Základním předpokladem ke zjišťování vědomostí a dovedností žáka je, že volíme druhy a formy ověřování znalostí, které odpovídají schopnostem žáka a na které nemá porucha vliv. (Jucovičová, Žáčková, Sovová, 2007)

- Seznámení všech zúčastněných /rodiče, žák, učitelé, spolužáci/, že žák se speciálními vzdělávacími potřebami bude odlišným způsobem vyučován a hodnocen na základě individuálního vzdělávacího plánu. Dle plánu pak volíme formy a metody práce a následně provádíme hodnocení.
- Žák nebude vystavován takovým činnostem, kde nemůže kvůli své poruše podávat optimální výkon. Preferovat ústní formu ověřování znalostí, doplňovací cvičení a testy, pracovní listy.
- Rozpoznání skutečných vědomostí, znalostí a dovedností dítěte, nezkravených poruchou, možnost podat výkon odpovídající schopnostem žáka. Opora v podrobné psychologické a speciálně pedagogické diagnostice dítěte.

- Vycházíme z toho, v čem je žák úspěšný a umožníme mu zažít pocit úspěchu. Chválíme i dílčí úspěchy a projevenou snahu, a tím navodíme kladný vztah mezi žákem a učitelem.
- Hodnotíme pouze to, co dítě vypracovalo. Netrestáme za nedokončené úlohy, neboť většina dětí má pomalejší pracovní tempo.
- Prokázání znalostí je pro všechny žáky, tím spíše pak pro žáka s dyslexií, vždy zátěžovou situací.
- Snažíme se poskytnout kompenzační pomůcky.
- Zjistit aktuální stav (tj. jaký druh obtíží přetrvává) a zajistit nápravu.
- Zajistit doučování, ale nezaměňovat doučování za reedukaci poruchy.
- Využívat platných právních předpisů.

Jak dětem pomoci s domácí přípravou

Rodiče by měly vést své dítě k dodržování zásad při přípravě na školní vyučování. Stanovit si s dítětem určitou hodinu na přípravu a tu vždy dodržovat. Nesmíme zapomínat, že denní výkonnost mezi 14tou a 15tou hodinou je optimální. V úvahu bereme i časový harmonogram rodiny. Při přípravě na vyučování s dětmi spolupracujeme, kontrolujeme pracovní postup i výsledky, v případě potřeby vyjadřujeme podporu. Některé děti využívají tzv. sluchovou cestu nebo jiné zase zrakovou cestu, ty pak potřebují pomoc druhé osoby, např. v předčítání textu, druhá skupina zase ve zvýrazňování určitých partií textu. Jestliže se dospělé osoby při práci s žákem střídají, je třeba mít předem domluvený styl práce.

Pomůcky si připravujeme předem, společně pak stanovujeme s dítětem pracovní postup. Začínáme vhodnou motivací dítěte po níž následují nejtěžší úkoly nebo úkoly pro dítě méně příjemné. Pracujeme v kratších intervalech a střídáme různé činnosti. Při práci je vhodné měnit i polohu. Při výběru pracovního místa dbáme vždy zásad hygieny práce a prostředí. Nedílnou součástí přípravy na vyučování je spolupráce se školou. Pro

děti, které často zapomínají /pomůcky, úkoly/ vytvoříme jednotný systém kontroly. Učitel dbá a kontroluje zapsání úkolu do záznamníku, rodič doma zápis kontroluje a dohlíží na splnění. Některé děti s poruchami učení mají problémy s bezprostředním vybavováním učiva. Pro upevnění učiva je dobré látku za hodinu stručně zopakovat. Podstatnou složkou domácí práce je klidný přístup a vstřícnost.

Obecné předpoklady

Vhodná motivace často výkon podstatně zlepší, chválíme tedy často a oceníme i snahu dítěte. Z výkladu učitele pomůžeme dítěti vybrat významné podněty, pomůžeme mu s uspořádáním informací dle zásad zachování názornosti, přehlednosti, jasnosti, stručnosti a zároveň zapojíme dítě do činnosti. Nové poznatky přiřazujeme do určitého systému, protože dítě musí vědět, jak má postupovat. Pravidelným opakováním upevníme již věci naučené. Rozsah učiva přizpůsobíme možnostem žáka. Dosavadní zkušenost spolu s prostředím třídy a celkovou atmosférou má být příjemná, vstřícná, harmonická. Podrobný popis jednotlivých vzdělávacích aspektů je obsažen v celé řadě publikací věnovaných této problematice.

Podstatným prvkem ve zlepšení situace je všestranná podpora žáka v činnostech, v nichž má předpoklad vyniknout nad ostatními. Kladná motivace napomáhá k tomu, aby žák dosáhl úcty a uznání.

3. Reedukace

Reedukace je dlouhodobý proces. Vyžaduje individuální přístup, pravidelnost v činnosti a systematické dlouhodobé trvání působení na dítě. V pedagogickém slovníku pod heslem reedukace nacházíme tento text: „Speciálně pedagogické metody, kterými se zlepšuje, popř. zdokonaluje výkonnost v oblasti postižené funkce. Zlepšováním činnosti se zpětně působí pozitivně na psychiku postiženého jedince, na jeho postoj k vlastní vadě a k prostředí.“ (Průcha, 1995, str. 186).

Cílem reedukace je zmírnit či dokonce v ideálním případě odstranit obtíže dítěte, zlepšit celkově jeho psychický stav. Neexistuje univerzální účinná metoda. Při své práci přihlížíme k typu poruchy, k individuálním potřebám dítěte, jeho schopnostem jako je koncentrace pozornosti, motivace k práci, podpora rodiny. Při pravidelné práci s dítětem lze vykazovat větší či menší zlepšení v oblasti školních dovedností, postupně se také u nich vytrácí nechuť a nezáměr o školní práci. Efektivita práce je podmíněna týmovou spoluprací žáků, rodičů a pedagogů. Náprava vyžaduje specifické přístupy k dětem i specifické metody práce. Nestačí pouze učivo opakovat, ale systematicky se snažíme nedostatky kompenzovat či úplně eliminovat.

Je nezbytné podpořit úspěšnost žáka a předejít jeho selhávání při školní práci. Reedukační péče je u jednotlivých žáků velmi různá, postupy a cíle práce jsou vytvářeny podle jeho možností a schopností. Tato péče může probíhat formou individuální, ale i skupinovou. Od pedagoga vyžadujeme především promyšlenou a organizovanou činnost, která umožňuje cílenou práci s každým dítětem.

V praxi je nejlépe poruchám předcházet, nežli je napravit. K tomu užíváme speciálněpedagogických postupů zaměřených na rozvoj porušených či nevyvinutých funkcí. Reedukace tedy znamená postupný rozvoj, zlepšování funkcí potřebných pro čtení, ale i pro psaní a počítání, jež se čtením úzce souvisí. Po celou dobu nápravy dbáme na to, aby se na nápravě podíleli všichni zúčastnění. Pamatujme, že náprava je úspěšná tehdy, dojde-li k rozvoji nejen školních dovedností, ale i k rozvoji celé

osobnosti. Předchozí úspěchy, nezdary, zklamání, zdravotní stav, rodinné prostředí, sourozenci, školní prostředí, učitelé a všichni dospělí, kteří jsou s dítětem v běžném kontaktu, to vše má na žáka vliv. Je žádoucí, aby si při výchově vycházeli vstřícně a vystupovali vzhledem k dítěti jednotně. V průběhu celého procesu dodržujeme pozitivní přístup k řešení problémů (Pokorná, 2001).

Kromě zásad reedukace uvedených v publikacích Pokorné a Zelinkové, uvádí ve své práci Pipeková (1998) Matějčkovu zásadu zvýšené pohybové aktivity. Volný pohyb je pro dítě přirozený. Nucení dítěte ke kázni vede k jeho většímu neklidu, zvyšuje se jeho napětí, zhoršuje se pozornost, a tím i výkon. Je vhodné dítěti dopřát změnu polohy při práci, ale tak, aby ve třídě nerušilo. Zcela nevhodným je trénink ve sportovních střediscích.

Práce v oblasti kompenzace dyslexie zasahuje do dvou oblastí, jedná se o techniku čtení a porozumění čtenému textu. Tyto dvě oblasti spolu vzájemně souvisí, prolínají se, navazují na sebe. Neovládne-li dítě techniku čtení, tj. fixace tvaru písma a jeho znovu vybavení automaticky, soustřeďuje více sil na jejich dekodování a význam čteného textu mu uniká.

Základní pravidlo, jímž se řídíme u všech typů náprav - každý den málo a často - znamená, že s dítětem pracujeme několikrát denně v malých časových úsecích, tím si žák učivo lépe fixuje.

Nejčastější chyby při reedukaci, jichž je třeba se vyvarovat, jsou:

- hubování, vyčítání či nadávky nebo zdůrazňování úspěchů sourozenců,
- každodenní úmorné psaní diktátů. Dítě pracuje bez zájmu a soustředění,
- každodenní čtení náročných textů, kdy dítě hláskuje nebo slabikuje a tím se nechutí ještě více prohlubuje,
- nesprávné postupy při čtení,
- pamětné učení za asistence rodiče,
- stálé podivování se nad tím, že něco dítě neumí, i když se to již učilo,
- nerespektování specifických obtíží jako jsou záměny písmen nebo snížený jazykový cit.

Na běžné základní škole jsou žáci s dyslexií považováni za ty, kteří mají určitý problém, a z toho důvodu se volí při práci s nimi jiné metody, pomůcky a přístupy. Tento přístup se snaží o zlepšení nebo kompenzaci poruchy. Jak uvádí ve své publikaci Jucovičová, Žáčková, (2008), úspěšná kompenzace vede k tomu, že se žák naučí se svou poruchou žít, pracovat s ní či ji ignorovat a eliminovat tak, aby mu nevadila v životě, při studiu a v práci.

Reedukační péče na některých školách je zajišťována i na druhém stupni, např. prostřednictvím kabinetů rozšířené péče, docházkou speciálního pedagoga z pedagogickopsychologické poradny dle potřeb jednotlivých žáků.

4. Sebepojetí

Pro pochopení významu slova sebepojetí lze v knihovně nalézt padesát let starý naučný slovník, v němž se s pojmem sebepojetí nesetkáme. Je zde uveden pouze pojem sebeuvědomění, který autor vysvětluje takto:

„Sebeuvědomění: poznávání svého vlastního já, tj. chápání postavení člověka v přírodě a ve společnosti i jeho poznávacích schopností. Vědomí samo se tak stává předmětem poznání.“ (Příruční slovník naučný, IV. Díl, 1963, str. 34).

O třicet let později vydaný Pedagogický slovník uvádí:

„Sebepojetí - obraz sebe sama, představa jedince o svém já. Vyvíjí se ve vztahu k okolnímu světu, je jím ovlivňována, je před ním bráněna.... Vyvíjí se ve styku s rodiči, sourozenci, vrstevníky, kamarády, učiteli, spolupracovníky. Umožňuje člověku orientovat se ve světě, stabilizovat svou činnost. Ve škole se lze setkat se situacemi, kdy žákově sebepojetí snižuje učitel..., spolužáci...“ (Průcha, 1995, str. 196)

„Termín osobní identita označujeme vědomí sebe sama, založené na základních, vyhraňujících se životních stanoviscích, plánech životní cesty, klíčových vztazích, hodnotách a názorech.“ (Helus, Praha UK 2001, str. 108). Jedná se o vztah člověka k sobě samému. Mladý člověk se těžko orientuje, různorodost odlišných očekávání v prostředích, kde se pohybuje, toto hledání ještě více ztěžuje.

Z důvodu objektivního posouzení jsem nevynechala nejmódnější zdroj informací, zdroj, který je nejvíce využíván právě těmi, o nichž je tato bakalářská práce, a tímto zdrojem je internet.

„Sebepojetí je sociálně psychologický pojem, který vyjadřuje postoje a očekávání, která jedinec chová vůči sobě samému. Vytváří se po celý život již od prenatálního období v sociálních interakcích, jeho důležitými součástmi jsou sociální srovnání a zpětná vazba.“ (www.wikipedia.cz)

Sebepojetí u dítěte se začíná vytvářet před vstupem do školy, urychluje se a mění se v pubertě a v adolescenci. Období dospívání je jakýmsi mezníkem mezi dětstvím a dospělostí a je ohraničeno věkovou hranicí mezi jedenáctým až patnáctým rokem,

tedy právě dobou, kdy dítě – žák navštěvuje druhý stupeň základní školy. Právě v této době dochází k psychickému a sociálnímu dozrávání, mění se identita dítěte. U každého jedince dospívání probíhá individuálně. Zvětšují se rozdíly mezi dívkami a chlapci. Odlišné výkony jsou patrné ve všech oblastech činnosti dítěte, které přechází ze světa dětí do světa dospělých. Pro dospívající je specifický „... pocit, že sami ví, co je pro ně nejlepší. Snaží se zbavit všech „závislostí“ na formálních autoritách. S rodiči často soupeří, vyhledávají příležitosti, kde nad nimi mohou „vítězit“. Zvyšuje se i jejich zodpovědnost a závazky vůči vrstevníkům – kamarádům, se kterými se ve svých nových postojích vzájemně podporují.“ (Macek, 1999, str. 79)

Charakteristickými rysy tohoto období je nevyváženost jednotlivých činností, výkonů, snažení, povinností. Typické je i časté střídání odlišných zájmů. Oblast jejich zálib může být v určitých případech na úrovni profesionálních znalců z určité oblasti podložená dlouholetým snažením i v tomto mladém věku. Naproti tomu je zde i nemalá část jedinců, kteří své zájmy neustále střídají, hledají pro sebe to pravé. Někteří sportují, jiní se zajímají o počítačové hry nebo filmy, případně čtou knihy s pro ně přijatelným hrdinou. Zájmové aktivity umožňují vyjádřit pocity, postoje a přání v procesu hledání vlastní identity. Důležité je i hodnocení vlastního vzhledu. Spokojenost či nespokojenost s vlastním vzhledem se neslučuje s představou dospělých. Dospívající upoutává pozornost nápadným oblečením, moderními účesy a tím se pokouší odlišit. Kritický pohled na sebe sama je neustále konfrontován s vrstevnickou skupinou a rodičovskou veřejností.

Neméně důležitá je i sexuální identita a duchovní orientace. Tyto otázky se objevují při hledání vlastní jedinečnosti. Nejtypičtější vrstevnickou skupinou je kolektiv spolužáků, v němž pubescenti tráví nejvíce času nejen ve škole, ale často i mimo školu. Další neméně významnou skupinou jsou party, které zvyšují sebedůvěru dospívajících, ale ne vždy jsou bezproblémové. Způsoby chování a pravidla v partě nebývají totožná s pravidly společnosti. Neexistence vnitřního hodnotového základu může vést až ke konfliktu se zákonem. Dospívající v tomto období potřebují pocit jistoty a lásku rodičů, pocit bezpečného přijetí své hledající osobnosti. V tomto období má být škola s rodinou v úzkém kontaktu, aby obě instituce měly možnost se spolupodílet na formování

jedince. Jasně odlišení od druhých, nalezení vlastní jedinečnosti je spojeno se samostatností, nezávislostí a s hledáním uplatnění dospívajícího.

Praktická část

V praktické části se zaměřím na případovou studii dítěte - žáka na druhém stupni základní školy. Vybrala jsem si dívku z blízkého okolí, znám ji a mám i dobrý vztah s její třídní učitelkou, a její kamarádky. Dívčím byla dyslexie diagnostikována již na prvním stupni základní školy.

Podklady pro svou práci jsem čerpala ze svých osobních setkání s dívkami, z rozhovorů s třídními učitelkami na prvním i druhém stupni, ředitelem školy, s rodiči dívek a v neposlední řadě jejím psychologem a speciálním pedagogem z kabinetu rozšířené péče, který s nimi prováděl nápravy a reedukace.

Dále jsem měla možnost prostudovat jejich dokumentaci v kabinetu rozšířené péče a v pedagogickopsychologické poradně. Seznámila jsem se i se závěry pedagogickopsychologických vyšetření, speciálně pedagogickou diagnostikou a se zpracovanými individuálně vzdělávacími plány. Samozřejmě, že s písemným souhlasem rodičů obou děvčat. Následně jsem s děvčaty provedla test Q-třídění zaměřený na sebepojetí dítěte.

Metody práce: rozhovory a studium dokumentace, samostudium, konzultace se speciálními pedagogy z pedagogickopsychologické poradny, pozorování dívek při vypracovávání domácích úkolů, při běžné činnosti i v kolektivu vrstevníků. Jako poslední praktickou činnost jsem s děvčaty provedla test sebepojetí pomocí techniky Q-třídění. Výsledky testu jsou prezentovány v závěru jednotlivých kasuistik.

Při sběru dat jsem se řídila zásadou triangulace – tří zdrojů. Základní techniky, které jsem použila při zpracování práce jsou studium odborné literatury, rozhovory, studium a analýza dokumentů, pozorování žáků s dyslexií při různých činnostech.

5. Metodologie

5.1 Kasuistika

Kasuistika umožní získat potřebný odstup či nadhled od konkrétního případu. Někdy se může stát, že nás příběh osloví víc než je obvyklé. Větší zaangażovanost do případu nedovolí postřehnout důležité detaily nebo může vést k nesprávné interpretaci našich zjištění. Problémem pro pedagoga může být uvědomění si své emocionální zainteresovanosti. Kasuistika pomáhá k tomu, abychom mohli průběžně konzultovat s ostatními kolegy, posuzovat různé úhly pohledu, diskutovat o nich. Nespornou výhodou kasuistiky jsou individuální případy, s nimiž se v praxi ve skutečnosti setkáváme. Můžeme se s nimi zabývat v klidu, bez vnějších rušivých vlivů, sledujeme je s určitým odstupem. Metoda ukazuje souvislosti, které nemusí být na první pohled zřejmé, umožňuje pochopit celý případ.

5.2 Způsob získávání údajů

Informace o dívkách, které zde vystupují pod jmény Radka, Aneta a Jana, byly získány rozhovory s rodiči, se širší rodinou a s jejich učiteli. Kromě momentální situace dotazovaných má na jejich výpovědi vliv také jejich předchozí zkušenost s typem postižení. Dalšími zdroji bylo studium dokumentace, samostudium, konzultace se speciálními pedagogy z pedagogickopsychologické poradny, pozorování dívek při vypracovávání domácích úkolů, při běžné činnosti i v kolektivu vrstevníků.

Údaje jsem zjišťovala z výše uvedených zdrojů, v praxi se stalo, že na daný problém byly různé názory jednotlivých účastníků. Ne všechny doplňující dotazy byly vždy zodpovězeny tak, jak jsem předpokládala. Realizace z pohledu přítomných v dané situaci bývá odlišná. Ne vždy jsou rodiče ochotni všechny údaje z rodinného prostředí a života rodiny prozradit. Dnešní doba a dokumentace žáka již neobsahuje údaje, které jsou soukromého charakteru a pro práci s dítětem důležité. Tyto citlivé údaje z rodinného prostředí se pedagogové dovídají spíše příležitostně v podobě víceméně náhodně důvěrného sdělení rodičů. Některé informace se ovšem zjistit nepodaří. Mezi chybějící údaje řadíme i ty, které si rodiče nepamatují – např. z raného dětství. V paměti rodičů dochované údaje o dítěti představují skutečný zájem rodičů o dítě a význam,

který jim rodiče přikládají. Informace uchované v paměti rodičů, rodinných příslušníků svědčí o postavení dítěte v rodině, o zájmu rodiny o dítě. Údaje, jež rodina poskytuje jsou ovlivněny citovými vztahy a blízkostí dítěte a jsou také tak interpretovány. Takto získané údaje dále výzkumník interpretuje, a tím dochází k jejich dalšímu zkreslení.

Představy pro učitele jsou od představ rodičů poměrně odlišné. Učitelovy představy vycházejí z jeho profesionálního hlediska, zatímco rodiče se na výchovu dítěte dívají ze zcela jiných pozic. A tak pojem dostatečná pozornost věnovaná dítěti představuje něco zcela jiného než pro rodiče. Rodiče nemusí nutně preferovat školní úspěšnost svého dítěte před ostatními znalostmi a dovednostmi.

Je třeba dbát na vhodné formulace při sestavování případové studie, abychom sdělená data správně interpretovali. Proto si všímáme nejen slovní zásoby dítěte, ale i komunikaci mezi rodiči navzájem, mezi rodiči a dítětem, jakým způsobem se vyjadřují. Diagnostická data v případě potřeby získáváme z dokumentace dítěte, záznamy z již existujících vyšetření dítěte. Některá můžeme získat sami v rámci získání doplňujících údajů a odstranění nejasností při zpracování případové studie či stanovení komplexnosti případu. Používáme metod individuální diagnostiky, ale lze použít i metody pro diagnostiku skupiny. Úspěšnost ve školní práci je důležitá pro vytvoření důvěry v sebe sama, ve své schopnosti, znalosti a dovednosti, některé metody závisí na pozorovateli, jinými metodami žák hodnotí sebe sama např. ve vztahu ke školní práci nebo k sebehodnocení.

5.3 Technika Q-třídění

Pro účely této práce jsem vybrala metodologii nazvanou Q-technika.[Neznámý a1] (Q-třídění), písmeno „Q“ v názvu bylo vybráno zcela náhodně a nemá žádný další význam. Metodologie byla navržena Williamem Stephensonem a zjišťuje samotná vyjádření jednotlivých respondentů, poté umožňuje statistické zpracování takto získaných dat.

Při Q-technice dospělý klient třídí 80-150 lístků s různými tvrzeními (pozitivními i negativními), do devíti odlišně pojmenovaných skupin dle ztotožnění se s výrazem. Tvrzení charakterizují osobnost, jak se zřetelem na současné sebehodnocení, tak podle klientovy ideální představy.

„Technika zvaná Q-třídění je velice užitečným způsobem zkoumání obrazu o sobě u dětí.“ (Fontana, 1997, str.249).

V testu měření sebepojetí dítě popisuje samo sebe. Při formulaci charakteristik je dobré použít sadu korespondující s pohlavím dítěte. Počet tvrzení záleží na věku dítěte, ale není rozhodující. Fontana považuje za vhodné 25 lístečků pro žáka druhého stupně základní školy. Abychom zabránili tendenci hromadit lístečky s výroky na jednu či dvě hromádky, určíme minimální počet lístečků v každé hromádce, nebo dítě vyzveme, aby umístilo nejvíc lístků do středních hromádek a nejméně do dvou krajních hromádek. Tím dosáhneme rovnoměrného rozložení. Z roztříděných výroků do hromádek získáváme obraz, který má dítě samo o sobě. Naznačí nám, jak děti sami sebe vnímají. Výsledky porovnáваме s vlastním pozorováním a zkušeností s chováním žáka. Můžeme doplnit rozhovorem nad výsledky. Používá se v individuální diagnostice.

Zde použitá tvrzení obsahují pouze kladné vlastnosti, jejich seznam je uveden v příloze č.5. Dle potřeby jej lze doplnit i zápornými charakteristikami, ale zpracování výsledků je pak složitější.

Při použití této metody jsem s žáky ke zjištění sebepojetí postupovala následujícím způsobem. Připravila jsem si určitý počet výroků s kladnými sebepopisujícími charakteristikami a napsala je na lístečky. Dívky měly za úkol uspořádat lístečky do pěti skupin na hromádky podle tvrzení, se kterým se ztotožňují. V rozsahu „nejvíc jako já“ a končí „nejméně jako já“. Děvčata, s nimiž jsem pracovala, jsem instruovala tak, aby ani v jedné hromádce nebylo výrazně méně či více lístečků. Zkrátka, aby výroky rozmístily co nejvíc rovnoměrně. Po rozřazení výroků do jednotlivých skupin jsem s děvčaty prodiskutovala výsledky jejich výběru. Záznam rozhovoru je zpracován u jednotlivých kasuistik, u některých výroků je připojen i komentář dospělých osob.

6. Kasuistiky

6.1 Kasuistika - Radka

Jméno: **Radka** (smyšlené jméno pro účely této práce)

Narozena: 1993

Dyslexie byla diagnostikována na 1. stupni základní školy.

Charakteristika zevnějšku: vysoká štíhlá dívka s dlouhými vlasy, ráda se zajímavě obléká.

Osobní anamnéza

Těhotenství a porod: bez komplikací, v termínu

Psychomotorický vývoj: v normě

Smyslové vady: žádné

Lateralita: Pravák

Zdravotní stav: od dvou let enuréza, dětský atopický ekzém

Jesle: nenavštěvovala

MŠ: nástup v necelých 5 letech

Rodinná anamnéza

Rodiče: žijí ve společné domácnosti,

mezi rodiči je desetiletý věkový rozdíl, patří mezi tzv. starší rodiče

Matka: zdravá

Otec: zdrav

Sourozenci: Radka se narodila jako prostřední ze tří dívek v rodině. Děvčata jsou narozena ve věkovém rozpětí pěti let. Vztahy jsou mezi nimi v rámci standardu. Starší dívka bez výraznějších problémů studuje na gymnáziu. Mladší navštěvuje základní školu a chce také studovat na gymnáziu. Větší rozdíly mezi nimi nejsou.

Rodina bydlí v rodinném domku se zahradou, kam mají děti možnost neomezeného přístupu od dětství. Bytové podmínky nejsou již tak dobré. Rodinné prostředí je harmonické. Rodiče podporují autoritu školy, komunikace mezi rodinou a školou je dobrá. Otec má střední odborné vzdělání, matka má úplné střední všeobecné ukončené maturitou na gymnáziu a následně obor vychovatelství na střední škole.

Rizikové oblasti vzniku dyslexie

Dle rozhovoru s matkou byly potvrzeny jednotlivé aspekty vzniku dyslexie u dítěte v biologické rovině: otec má potíže se čtením, potíže v pravopise a neuspořádané písmo. Dyslexie u něho nebyla stanovena, neboť dříve se diagnostika neprováděla.

Typické projevy

Dívka v dětství trpěla enurézou a v prvních dvou letech života poruchy spánku.

V chování dívky: neklidná, roztěkaná, potíže se soustředěním se, nezvládá sledovat televizní pohádky. V rozhodujících momentech odchází a děj sleduje za pootevřenými dveřmi.

Z anamnézy a speciálněpedagogického vyšetření - leden 2005

Poznámky speciálního pedagoga z průběhu vyšetření:

Lateralita: pravák, pomalé pracovní tempo, nerozhodnost, nejistota, nevěří si v ničem.

Z rozhovoru a sešitů:

zápisy – nestíhá opsat z tabule

učitelka dá okopírovat, musí přepsat

angličtina – slabé výsledky ústní i písemné

ostatní - nestíhá

čtenářské dovednosti – těžkopádná, slabikuje

písemný projev – nos na papíře, píše klasickým perem, diakritika nahodile, pomalé tempo

diktát – různé typy všech chyb, ústně gramatiku neovládá

důležité postřehy – pomalejší tempo, hledá výrazy, komunikativní

V příloze č. 4 je uvedena zpráva z psychologického vyšetření

Školní anamnéza

Z poznámek třídní učitelky:

- velmi pomalé pracovní tempo
- problém dělají přechody od jedné činnosti k druhé
- časté pozdní příchody, nestihne si včas věci připravit
- dívka trpí enurézou

Ze školního prostředí

Na první stupeň základní školy docházela v místě bydliště necelých tři sta metrů od domu do pětileté školy, kde žáci měli volnější režim. O přestávkách volný pohyb po chodbách, volně přístupná počítačová učebna, hry s míčem i floorbal, skákání panáka. Protože se narodila na podzim, šla do školy téměř v sedmi letech, ale bez odkladu školní docházky. Přechod do školy zvládla bez problémů. Zřejmě také proto, že mezi mateřskou školou a základní školou panovalo vstřícné ovzduší. Děti několikrát navštívily základní školu v posledním ročníku mateřské školy. Žáci základní školy pro děti připravovali divadelní vystoupení, které jim přišli zahrát. Ve škole měla zkušenou třídní učitelku, která se dětem věnovala po všech stránkách, vycházela dětem vstřícně. Radka seděla v blízkosti dveří, kdykoli mohla odejít na toaletu, aniž by se musela dotazovat. V době docházky na první stupeň si více rozuměla s chlapci, hrála s nimi o přestávkách hry.

Na druhý stupeň nastoupila do vzdálenější školy od místa bydliště a musela se vyrovnat s dřívějším vstáváním a dojížděním. Škola byla velmi otevřená k přijímání problémovějších žáků, ale ročník do něhož Radka nastoupila, moc štěstí neměl na třídní učitele ani na samotný kolektiv žáků ve třídě. Postupné vytváření kolektivu třídy vzniklo spojením paralelních tříd v jednom ročníku na první stupni. Protože ve třídním kolektivu bylo málo zapsaných dětí, vedení školy přijímalo další žáky. Jakousi souhrou náhod se ve třídě sešlo několik dětí se specifickými poruchami učení a chování mající potíže v různých kombinacích těchto poruch, dále pak jsou zde i děti s hyperaktivitou.

Většina dětí ve třídě je snad spokojena, ne tak jejich rodiče. Stížnosti a kázeňské problémy jsou zde na denním pořádku, stávají se jakoby pravidlem. Žáci s individuálním vzdělávacím plánem se mění dle potřeby tak, aby jejich počet nepřesáhl číslo 5 v souladu s Vyhláškou č.73/2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Rivalita původních třídních kolektivů se promítala do vztahů dětí i do celé další činnosti až do doby konce školní docházky.

V rámci výuky se třídní učitelka rozhodla dětem promítat film s drogovou tematikou v rámci ochrany před sociálně-patologickými jevy. Děti si posedaly volně po lavicích. Během přestávky došlo ke konfliktu, kdy dva chlapci zcela nepatřičným

způsobem napadli dívku, která se omylem opřela o jejich lavici. Situace se vyhrotila. Chlapec v konečné fázi do dívky kopal a další hoši skandovali, ostatní děti se přidaly potleskem či přihlížením. V tu chvíli se vrací Radka z toalety. Napadená dívka utekla ze třídy a poté ze školy. Její rychlý odchod ze školní budovy nezaznamenala ani služba u vchodových dveří do budovy. Radka nechápe situaci, jak někdo může někomu ubližovat a jak i děvčata nečinně přihlížejí konfliktu... Radka přichází domů s pláčem. Matka Radky telefonuje matce napadené dívky, co se ve škole stalo. Matka napadené dívky na dotaz, jak bude řešit napadení své dcery, odpovídá že už nijak. V průběhu docházky dcery na první stupeň se snažila nepříznivé situace řešit, ale nic se nedělo. Časem pochopila, že situace nemá řešení. Dívka má potíže na bázi specifických poruch učení, měla i na prvním stupni individuální vzdělávací plán. V současné době si matka nepřejde, aby dívka pracovala podle individuálního vzdělávacího plánu. musí se o sebe umět postarat sama. Z odpovědi matky je zřejmé, že plně nechápe význam reedukace, která je vhodná pro její dítě.

Po tomto konfliktu mezi žáky ve třídě třídní učitelka dlouhodobě onemocněla. Na její místo nastoupila jako učitelka studentka posledního ročníku učitelství speciální pedagogiky. Ta měla již praxi s dětmi ve speciální škole. Bezprostředně po svém nástupu se jí podařilo prosadit nákup koberce pro žáky do třídy k tolik potřebné relaxaci a změně prostředí třídy. Ke zjištění pozic žáků ve třídě byl dětem zadán dvěma mladými psychology sociometrický test. Výsledky tohoto testu přiměly vedení školy k aktivitě.

Ke zlepšení vztahů mezi dětmi ve třídě vedení školy přizvalo ke spolupráci zkušeného muzikoterapeuta. Docházel jednou měsíčně do školy, kde v průběhu pátečního dopoledního vyučovacího bloku s dětmi pracoval zážitkovou terapií. S dětmi prováděl relaxační techniky na koberci, hudebně pohybové hry, společenské hry. Chlapci většinu her bojkotují, při relaxaci povídají a ruší tak ostatní. Třídní učitelka se společně s dětmi také zúčastňovala pátečních akcí. Koberec byl do třídy pořízen po nástupu nové třídní učitelky, která se snažila maximálně dětem vyjít vstříc a pomoci nejen slovy, ale i praktickými činy. Její otevřenost vůči dětským a žákovským potřebám, kamarádské vztahy mezi ní a žáky nenalezaly patřičnou odezvu u starších kolegyně. Na žádost rodičů bylo vedení školy nuceno s učitelkou uzavřít smlouvu i na další školní rok. V průběhu školního roku byly dvě mimořádné třídní schůzky, které dle názoru

rodičů neměly požadovaný efekt. Požadavkem rodičů bylo zklidnění situace ve třídě, vyloučení nejproblémovějšího žáka z řad žáků školy, zajištění kvalitního pedagogického personálu. Neuspokojivá situace ve třídě vedla dvoje rodiče k rozhodnutí přeházet své děti na jinou školu. Jednalo se o dvě dívky u nichž rodiče předpokládaly studium na střední škole a v tomto kolektivu dětí by jen stagnovaly. Důvodem byla malá náročnost výuky a nespokojenost s řešením situace ze strany vedení školy. V závěru sedmého ročníku byla třídní učitelka ochotna s dětmi strávit i celý víkend, dokonce na chalupě svých rodičů. Ze strany školy byl zajištěn další pedagogický dozor. Víkend se nakonec vydařil, protože pro děti byl připraven poměrně vyčerpávající program. V dalším školním roce již ve škole nepracovala, protože končila studium.

Vzpomínky Radky na sedmý ročník: Dívky o přestávkách utíkají na toaletu, nemohou ve třídě, kde jsou pranice a velký hluk vydržet. Na toaletě pak cvičí taneční sestavy a kreace, aby se zabavily. Na druhém stupni měla Radka důtku třídního učitele za pozdní příchody na vyučování.

Složení žáků ve třídě: Pavel (smyšlené jméno pro účely této práce) - o chlapce se stará babička. V hodinách vyrušuje, ostatním bezdůvodně nadává, je agresivní, nezajímá se o školní práci, nemá ani zájem o koníčky

L škola ji nebaví, ve volném čase se věnuje tanci.

K a G byly tiché nenápadné dívky, nijak se navenek neprojevovaly.

Radka počátkem dalšího školního roku, tentokrát již 8. ročníku, onemocněla a do nové školy nastoupila až koncem prosince. Rozhodly se tak Radčini rodiče po poradě a na doporučení lékaře přestoupila na školu v bezprostředním místě bydliště. Zbavila se tak dojíždění, únavy z cestování a takto získaný volný čas mohla využít pro sebe.

Nevýhodou bylo seznamování se s novým kolektivem, prostředím, učiteli a spolužáky. Počátkem devátého ročníku již byla nadšená z nových kamarádů, do kolektivu nových dětí – spolužáků se začlenila dobře. Také seznámení se s novými učiteli a jejich představami a nároky bylo poměrně úspěšné. Radka sama měla tu možnost zažít jak je důležité zastoupení mužů mezi pedagogy. Čtyři různí učitelé ve třídě vyučovali pět předmětů, což představovalo devět hodin výuky týdně. Z této doby známe její nadšení pro míčové hry. V závěru devátého ročníku společně se svými spolužáky připravila taneční vystoupení na školní akademii při příležitosti ukončení povinné školní

docházky. Jejich snaha byla velice dobře pedagogy přijata a nadšení projevovali i spolužáci. Taneční vystoupení umocnili výběrem vhodných kostýmů a vlastní choreografií. Radka zde vystupovala jako naprosto jiný člověk, se zcela odlišným temperamentem od své přirozenosti. Snad právě toto bylo momentem, kterým byl zaručen úspěch taneční kreace a tím i spokojenost tanečníků.

Pedagogická intervence

Po dobu docházky na první stupeň základní školy na podkladě psychologického vyšetření a speciálně pedagogické diagnostiky na nápravy dojížděla více než rok mimo kmenovou školu, zpravidla jednou měsíčně. Dostávala za úkol tématické celky z mluvnice a gramatiky českého jazyka k naučení. Denně měla psát diktát o jedné větě a číst krátký úsek.

Na druhém stupni základní školy byla integrovaná v běžné třídě s možností nápravy. Reedukační činnost prováděl speciální pedagog z kabinetu rozšířené péče, který fungoval ve škole. Nápravy probíhaly po dobu jednoho roku jedenkrát týdně v době výuky českého jazyka, Speciální pedagog pracoval se skupinou čtyř dětí odděleně. V dalším školním roce byla skupina rozdělena na dvě části po dvou dětech, protože se děti při nápravách navzájem rušily. Intervaly se tak prodloužily na cykly. Na každý den dostávala domů přesně specifikované úkoly. (2 druhy doplňujících cvičení různých typů, úkoly ze čtení, přeformulování příběhu, podtrhávání písmen podle určeného klíče...). Ukázka nápravných cvičení je uvedena v příloze č. 1.

Celé dva roky pracovala podle individuálního vzdělávacího plánu. V příloze č. 2 a č. 3 je ukázka individuálního vzdělávacího plánu ze šestého ročníku ze dvou předmětů, z českého a anglického jazyka. Z této ukázky je patrné, že do tvorby plánu se měli možnost zapojit všichni zúčastnění – učitel, pracovník kabinetu rozšířené péče, dívka sama – formulací a zapsáním svého dílu zodpovědnosti na tvorbě plánu a potažmo tak i na jeho dodržování.

V sedmém ročníku měla také zpracován individuální vzdělávací plán z českého jazyka a z jazyka anglického, který byl ovšem napsán v angličtině souvislým textem. Tato skutečnost všechny zúčastněné překvapila, nejvíce však rodiče dívky, kteří neměli možnost zjistit, co se má jejich dcera vlastně učit.

Počátkem 8. ročníku onemocněla. Po rekonvalescenci a po poradě s lékařem přestoupila na školu v bezprostředním místě bydliště. Do nové školy nastoupila od prosince. Poté již bez možnosti náprav, ale s přihlédnutím k doporučení psychologa při klasifikaci znalostí.

Současná situace

V současné době studuje prvním rokem střední školu, potíže zůstávají v matematice, českém jazyce, anglickém jazyce, v naukových předmětech nestíhá zapisovat výklad vyučujícího. Do předmětu stroje a zařízení dokresluje po večerech technické nákresy, většinu sešitů dopisuje, neboť nestačí zachytit výklad vyučujících a na některé předměty žáci nemají učebnice. Velké potíže při přechodu od jedné činnosti k druhé přetrvávají dodnes. Nejistota a nerozhodnost projevů především při ranním výběru oblečení, kdy přes vynaložené úsilí rodičů přichází do školy často pozdě.

Zájmy a volno časové aktivity

Od dvou let chodila cvičit do Sokola, účastnila se všech Sokolských sletů jako cvičenka, nyní již druhým rokem cvičit nechodí. Před nástupem do mateřské školy hrála na flétnu, poté i na prvním stupni. V šestém ročníku chodila na softball. Ale vzhledem k velké vzdálenosti od místa bydliště nebylo v silách rodičů ji dále doprovázet a sama dojíždět nemohla. Od druhého ročníku pracovala ve školním keramickém kroužku, který vedla její třídní učitelka. Poté pokračovala v jiném zařízení, kde bylo již jiné složení frekventantů. Učitelky mateřské školy, dospívající děvčata a menší děti ze základní školy pracovaly vedle rodičů a malých dětí. V tomto prostředí Radka ocenila zkušenosti ze školního kroužku, kde bylo vše předem připraveno. Nová skupina byla vedena tak, aby měla co nejvíce samostatnosti. Kroužek navštěvovala společně se svojí sestrou, která jí byla při práci nápomocna. Radka, vzhledem k pomalému pracovnímu tempu, nezvládala činnosti v požadovaném čase. Zúčastnila se školního kola soutěže pro dospívající dívky Dívka školy a postoupila do dalších dvou kolech této soutěže, které se konaly již pod názvem Dívka roku. Od září 2008 se zajímá o tanec nejen pasivně. Věnuje se historickému tanci, dochází pravidelně na tréninky jednou týdně a účastní se i tanečních vystoupení. Pravidelně za podpory své rodiny připravuje pro své

kamarády a spolužáky oslavy svých narozenin a jmenin na zahradě rodičů.

Již od dětství tráví prázdniny, stejně tak i některé víkendy v kolektivu svých vrstevníků. O jarních prázdninách jezdí na hory, naučila se již poměrně dobře lyžovat. Zúčastnila se i letního tábora zaměřeného na kompenzaci specifických poruch učení pořádaného ve spolupráci s pedagogickopsychologickou poradnou. Společně se svými sestrami pomáhá s přípravou Dne dětí v Sokole či s Mikulášskou nadílkou v mateřské škole.

Z výše uvedených údajů je zřejmé, že iniciativa a zájem je soustředěn do jiné oblasti než je školní výuka, zájmové aktivity kompenzují školní neúspěchy.

Setkávání s psychologem

Od roku 2005 dochází do ordinace klinického psychologa pravidelně nejméně jednou měsíčně. Zde má možnost konzultovat své dojmy, potíže, potřeby, úspěchy, neúspěchy, problémy, dotazy v nezávislém prostředí, tolik potřebném v tomto právě probíhajícím složitém životním období. Rozhovorů se zúčastňuje Radka dle potřeby. Někdy v doprovodu a za účasti jednoho z rodičů, jindy sama. Jedenkrát až dvakrát ročně se na společném sezení objeví celá rodina. Přednostně se řeší aktuální problematika. Nejčastěji probíraným tématy jsou školní úspěchy a neúspěchy, vztah ke spolužákům a mezi spolužáky navzájem, postavení vyučujících ve vztahu k výuce. Neméně důležitými otázkami zde probíranými a řešenými jsou vztahy mezi sourozenci, otázky spojené s hodnocením vzhledu, pocitem vlastní identity, vztah k rodičům a autoritám vůbec.

Analýza případu

Předpokládané či doložené příčiny problémů:

Postavení otce v rodině, který je obklopen ženskou částí populace. Větší věkový rozdíl rodičů a zároveň starší rodiče. Finanční zabezpečení rodiny není na takové úrovni, kterou vyžaduje pětičlenná domácnost. Počáteční pravidelná nápravná péče na prvním stupni a v prvních dvou letech na druhém stupni byla pro Radku přínosem. Speciální pedagog, s nímž pracovala měl na ni pozitivní vliv, přirozenou autoritu. Lze učinit závěr, že pro Radku je vhodné pokračování v práci na kompenzaci dyslexie.

Souvislosti mezi zjištěnými daty:

Společné prostory poskytují rodině vzájemné setkávání, stravování, děti zde mají svá pracovní místa. Situace v prostoru se stává nepřehlednou pro většinu členů rodiny. Proto je žádoucí ve prospěch všech členů domácnosti upravit bytové podmínky.

Snaha Radky v něčem se prosadit, něco umět, být něčím výjimečná, ji po dlouhém hledání dovedla k docházce do kroužku historického tance. Zvýšení sebevědomí nyní zajišťují pravidelná vystoupení se souborem, kde v některých skladbách má již při vystoupení své stálé místo. Problém, který ji trápil, že nemá nikoho pro společné zájmy a zážitky je již tímto eliminován. Má svoji partu, své přátele mezi než patří. A kde je jí s ostatními dobře.

Návrhy opatření

Co již bylo uskutečněno

Popis již provedených opatření na 1. a 2. stupni základní školy jak již bylo uvedeno výše, práce se speciálním pedagogem v měsíčních intervalech, týdenní intervaly v šestém postupném ročníku se prodloužily na čtrnáctidenní v ročníku sedmém. Radka získává pocit důležitosti a odpovědnosti. Poměrně samostatně doplňovala údaje ve cvičeních s nimiž si byla jistá, v případech, kdy nebyla jistota stoprocentní požádala o pomoc rodiče.

Radka má možnost pravidelně docházet na návštěvy k psychologovi, což také beze zbytku využívá. Tyto schůzky jsou pro Radku přínosem. Radka má možnost s ním konzultovat své okamžité, v danou chvíli pro ni stěžejní, problémy.

Měla možnost strávit tři týdny na letním táboře s dětmi, které mají podobné potíže. Po celou dobu konání tábora byl pro děti zajištěn kvalitní program za účasti zkušených pedagogů a studentů pedagogické fakulty ve spolupráci s pedagogickopsychologickou poradnou. Radce se tam líbilo, oceňovala motivaci k hrám, možnost si vyzkoušet něco nového, poznat nové přátele a kamarády.

Návrh možných řešení

V rodině:

Pro Radku by bylo jistě dobrým řešením mít samostatný pokoj, který zatím postrádá.

Pracovní místo nepostačuje, neposkytuje tolik potřebný komfort v podobě klidu na

práci, uspořádání pracovního místa, osobní prostor. V prostoru, který je rodině vymezen, není možné uspokojit všechny potřeby jednotlivých členů rodiny.

Pro zajištění kontinuity reedukace a kompenzace, je dle mého soudu nanejvýš vhodné pomoci s pravidelnou důslednou domácí přípravou na vyučování. Pokračování v pravidelných návštěvách a konzultace s psychologem, vzhledem k tomu, že tato spolupráce je pro Radku přínosná. Pomáhá jí s formulací problémů, má zde možnost vyjádření svých potřeb, nápadů, pocitů, bez toho aniž by ji to ohrožovalo. Má zde jistotu, že s ní bude jednáno jako s rovnocenným člověkem.

Ve škole:

Konzultace současné situace s třídní učitelkou a vyučujícími v problémových předmětech je plně v kompetenci rodičů. Jak plyne z mých poznatků, ne všichni vyučující jsou ztotožnění s myšlenkou a tím méně se skutečností, že některé obtíže žákyně jen těžko překonává. Jde především o pozdní příchody do vyučování, které jsou zčásti zapříčiněny pomalým pracovním tempem a zčásti genetickou výbavou dívky. V naukových předmětech vyučující známkují sešity a vyžadují, aby všichni žáci měli zapsáno v sešitech veškeré učivo. Tento problém půjde vyřešit pouze za vstřícného přispění vedení školy. V současné době Radka dopisuje v odpoledních hodinách učivo do sešitů a nemá tak čas na odpočinek ani na kvalitní domácí přípravu, která by jí mohla pomoci zlepšit studijní výsledky.

Radka sama:

Stanovit týdenní harmonogram prací pro rodinu – domácích povinností a tím se podílet na chodu domácnosti, což povede ke zlepšení pracovního tempa, znalosti provozu domácnosti. Dále dodržovat harmonogram přípravy na vyučování, co zvládne sama, v čem potřebuje pomoci. Na základě mých poznatků by pro Radku jistě bylo vhodné zapojit se do nového projektu pedagogickopsychologické poradny. Pro starší žáky a studenty je v nabídce připraveno pokračování v pravidelných návštěvách spojených s nabídkou přípravy na vyučování a nácviku studijních návyků, které jí do budoucna mohou umožnit případné studium na střední škole.

6.2 Kasuistika – Aneta

Jméno: **Aneta** (smyšlené jméno pro účely této práce)

Narozena: 1994

Dyslexie byla diagnostikována na 1. stupni základní školy

Charakteristika zevnějšku: vysoká dívka s dlouhými vlasy, plnější postavy

Osobní anamnéza

Těhotenství a porod: bez komplikací, v termínu

Psychomotorický vývoj: v normě

Smyslové vady: žádné

Lateralita: Pravák

Zdravotní stav: dívka trpí nadváhou, opakované pobyty v lázních

Jesle: nenavštěvovala

MŠ: nástup v 5 letech

Rodinná anamnéza

Rodiče: žijí ve společné domácnosti, v činžovním domě
rodiče jsou starší

Matka: zdravá, silný kuřák

Otec: zdravý

Sourozenci: bratr starší o 10 let, bydlí již sám mimo domov.

Bytové podmínky jsou dobré, bydlí v centru města ve velkém bytě ve starší zástavbou.

Aneta má svůj poměrně dobře vybavený pokoj, kam si může přivést kamarádky, běžná jsou víkendová přespávání kamarádek. Matka nemá námitek, naopak je ráda, že Aneta není sama. Rodinné prostředí je dobré. S matkou si Aneta rozumí méně než s otcem.

Školní anamnéza

Aneta má pomalé pracovní tempo, v přístupu k práci nejistá, ve třídě málo oblíbená, stává se terčem útoků spolužáků, především chlapců. Časté pobyty v lázních a ozdravovnách, kde se léčí s nadváhou, ji znemožňují plné začlenění do školního

kolektivu. Školní prospěch nemá dobrý nejen proto, že má diagnostikovanou dyslexii, ale také proto, že učení se nevěnuje systematicky.

Ze školního prostředí

Na prvním stupni základní školy byla Anetě potvrzena dyslexie. Byla v péči speciálního pedagoga z kabinetu nápravné péče, který pracuje přímo ve školní budově. V době docházky na první stupeň pracovala podle individuálního výchovně vzdělávacího plánu. Matka těžce nesla vyčleňování dcery z kolektivu, byla nespokojena, neviděla žádnou perspektivu, a proto na druhém stupni souhlasila s tím, že dcera nebude již pracovat dle individuálního výchovně vzdělávacího plánu. Individuální integrace v tomto případě byla velmi obtížná, neboť ve třídě bylo více dětí s různými typy specifických poruch učení a chování. Tato skutečnost je také uvedena i v kasuistice Radky, která do kolektivu přišla na počátku šestého ročníku.

V kasuistice Radky je v části věnované školnímu prostředí pasáž popisující konflikt při promítání filmu. Aneta je tou dívkou, kterou spolužák napadl.

Pedagogická intervence

Po dobu docházky na první stupeň základní školy byla dívka integrována. Na základě psychologického vyšetření a speciálně pedagogické diagnostiky pracovala ve škole dle individuálního výchovně vzdělávacího plánu. Přestože bylo možné pokračovat v docházce na podkladě individuální integrace, matka odmítla s tím, že si Aneta musí poradit sama.

Současná situace

Aneta v současné době studuje prvním rokem soukromou střední školu a potíže přetrvávají v českém a anglickém jazyce, matematice, chemii. Komplikace dívce působí malá sebedůvěra a nejistota v kombinaci s nadváhou. Z hlediska dlouhodobé perspektivy a v rámci zachování dobrého zdraví je Anetino kouření cigaret špatným rozhodnutím.

Zájmy a volno časové aktivity

Aneta jako mladší žákyně cvičila aerobik, později se věnovala hip hop u. Ale ani jeden druh sportu jí nepomáhá v získání štíhlejší postavy, neboť Aneta velmi ráda jí a to potraviny, které obsahují co nejvíce kalorií. V průběhu roku jezdí společně s rodiči na víkendové pobyty do lázní. Před třemi roky se zúčastnila soutěže Dívka roku, kde měla možnost předvést své cvičení aerobiku, prezentovat svoji osobnost před odbornou porotou. Tráví dost volného času ve společnosti různých přátel, kamarádů a známých, procházejí se spolu po městě, v obchodních centrech, či vysedávají v parku.

Analýza případu

Předpokládané či doložené příčiny problémů:

S odstupem času je zřejmé, že Aneta měla mít i na druhém stupni individuální vzdělávací plán, a tím by byla začleněna do náprav prováděných speciálním pedagogem z kabinetu rozšířené péče, který na škole pracuje. Ale matka si toto nepřála, neboť se domnívala, že pro Anetu udělala co bylo v jejích silách, ale nijak to nepomohlo.

Souvislosti mezi zjištěnými daty:

Vzhledem k tomu, že mezi matkou a Anetou není kamarádský vztah, připadá si Aneta osaměle. Matka předpokládá určitou Anetinu samostatnost, ale zároveň k žádné činnosti v domácnosti ji nepustí. Aneta nemá žádné pevně stanovené povinnosti kromě školní docházky.

Určitý vliv na nesnadné Anetino začlenění do skupiny vrstevníků má rozhodnutí matky, která se rozhodla nepožadovat na druhém stupni pro dívku individuální vzdělávací plán.

Návrhy opatření

Co již bylo uskutečněno:

V době docházky na první stupeň byla u Anety zajištěna speciálně pedagogická podpora z kabinetu rozšířené péče, což vedlo k lepšímu a snadnějšímu zvládnutí učiva.

Návrhy možných řešení:

V rodině pokračovat ve společné přípravě na školu společně s matkou tak, jak tomu bylo v posledním půlroce, kdy došlo ke zlepšení vzájemného vztahu mezi matkou a dcerou. Posílit vzájemný vztah uvnitř rodiny, kdy matka své dceři nevěří, nedovolí jí

vykonávat domácí práce. Rodiče by mohli dívce pomoci najít skupinu vrstevníků, kde by mohla realizovat své zájmy: fotografování či tanec tak, aby Aneta mohla trávit smysluplně svůj volný čas.

Ve škole: Na podkladě vyšetření z pedagogickopsychologické poradny projednat ve škole možnosti vstřícného přístupu k děvčeti, eventuální zpracování individuálního vzdělávacího plánu.

Aneta sama: stanovit si harmonogram přípravy na vyučování, i odpočinku a ten v průběhu školního roku dodržovat tak, aby nedošlo ke zhoršení prospěchu. Snažit se pomáhat s provozem domácnosti.

Společně s rodiči: Ujasnit si své vzájemné představy o využití volného času. Aneta by si měla najít vhodnou společnost kamarádů, přátel, kteří by měly společné zájmy a s nimiž by mohla trávit společné chvíle. Např. tanec, kterým se již Aneta v minulosti zabývala, možná i fotografování, kterému se věnuje v současné době. Následně pak požádat rodiče o finanční podporu. Prostě najít si koníčky a zájmy, které jí pomohou cíleně a užitečným způsobem vyplnit volný čas.

6.3 Kasuistika - Jana

Jméno: **Jana** (smyšlené jméno pro účely této práce)

Narozena: 1996

Dyslexie byla diagnostikována na 1. stupni základní školy

Charakteristika zevnějšku: vysoká štíhlá dívka s dlouhými kudrnatými bohatými vlasy, vzhledově vypadá mnohem starší

Osobní anamnéza

Těhotenství a porod: bez komplikací, v termínu

Psychomotorický vývoj: v normě

Smyslové vady: žádné

Lateralita: Pravák

Zdravotní stav: dobrý

Jesle: nenavštěvovala

MŠ: nástup ve 4 letech

ZŠ: odklad školní docházky o jeden rok

Rodinná anamnéza

Rodiče: žijí ve společné domácnosti

Matka: zdravá

Otec: zdrav

Sourozenci: dvě starší sestry

Bytové podmínky jsou dobré, rodinné prostředí je harmonické.

Školní anamnéza

Dívka má pomalé pracovní tempo, v přístupu k práci nejistá. Ve třídě mezi dětmi málo oblíbená. S kázní problémy nemá, s učiteli také ne. Neuspořádané a málo čitelné písmo a potíže v českém jazyce.

Ze školního prostředí

Základní školu začala navštěvovat v místě bydliště po ročním odkladu, který byl na

žádost matky z důvodu nesrozumitelnosti řeči. Přes tři roky matka docházela s dcerou na logopedii. V současné době se opět srozumitelnost zhoršuje, Jana opět špatně vyslovuje. Na prvním stupni měla zkušenou učitelku, která uplatňovala vůči dětem individuální přístup, začleňovala do výuky práci nejen v lavicích, ale i na koberci, v malých skupinách, využívala s dětmi různých pomůcek.

Jana navštěvovala první stupeň základní školy v bezprostředním místě bydliště, kde se vyučovalo podle rámcově vzdělávacího plánu školy zaměřeného na přípravu žáků na osmiletá gymnázia. V pátém ročníku se při výuce střídaly čtyři učitelé, takže děti měly možnost vyzkoušet si práci podle pokynů různých učitelů, zvyknout si na odlišný systém výuky, což pro ně bylo přínosem při změně školy. Jana sice vykonala přijímací zkoušky na soukromé gymnázium a byla přijata, ale nakonec po poradě s rodiči nastoupila na druhý stupeň základní školy do třídy s rozšířenou výukou výtvarné výchovy. V kolektivu dětí není oblíbená, protože jí děti nerozumí. Její rodiče jsou starší, má dvě starší sestry, i když mezi děvčaty není velký věkový rozdíl. Jejich vliv na Janu je nepopíratelný. Janě se zdají starosti spolužáků dětské, naivní a hloupé. Přesto by velmi ráda našla mezi dětmi kamarádka.

Přípravu na vyučování vykonává za pomoci rodičů nebo starší sestry, která se připravuje na maturitu. Po vyučování má možnost docházet ve škole na nepovinný předmět doučování z českého jazyka. V rámci výuky pedagog prověřuje znalosti dětí, vysvětluje problematiku jevy, ale nepracuje přitom důsledně speciálně pedagogickými metodami nutnými k nápravě problematických jevů jednotlivých žáků.

Současná situace

V současné době navštěvuje sedmý ročník základní školy s rozšířenou výukou výtvarné výchovy. Dochází v odpoledních hodinách na nepovinný předmět cvičení z českého jazyka, který zajišťuje škola.

Zájmy a volno časové aktivity

Od dvou let Jana chodí cvičit do Sokola. V zimě jezdí ráda na sjezdových lyžích. Na prvním stupni základní školy jezdila pravidelně na školní lyžařský pobyt do Krkonoš. O letních prázdninách každoročně jezdí na tábor, který pořádají rodiče její spolužačky.

Také jízda na kole a kolečkových bruslích není pro Jana problémem. Pracovala i s keramickou hlínou. [Neznámý a2]Čtyři roky ve škole v keramickém kroužku pod vedením učitelky a současně v zájmovém útvaru, kde měla možnost pracovat zcela samostatně, od přípravy hlíny až po konečný úklid. Pouze v případě potřeby se mohla obrátit na vedoucí útvaru. Poté pomáhala dva roky učitelce v mateřské škole při práci s dětmi v keramickém kroužku. Zajišťovala s dětmi přípravu pomůcek jako asistent pedagoga.

V minulém školním roce se začala zajímat o kouzlení. Pracovala v kouzelnickém kroužku, kde měla možnost seznámit se jednotlivými druhy a typy kouzelnického umění. Dochází do zájmového útvaru, kde se zabývají dramatizací a divadlem. Dvakrát ročně připravují společné představení pro veřejnost.

Analýza případu

Předpokládané či doložené příčiny problémů:

V mladším školním věku Janě pomáhala, kromě matky, s přípravou do školy starší sestra. Dívka nebyla odborně speciálněpedagogicky vedena v době, která pro ni byla nejvýhodnější ke kompenzaci poruchy.

Souvislosti mezi zjištěnými daty:

Jana nemá dostatek soukromí. Přála by si samostatný pokoj, v něm by mohla relaxovat, po vzoru starší sestry. Je pro ni důležité uspět v kolektivu spolužáků, proto se systematicky připravuje na vyučování. Školní prospěch z českého jazyka ji působí problémy, naopak je v matematice je výborná. Snaha o zviditelnění se a prosazení se vedla Janu k probuzení zájmu o kouzlení a posléze do divadelní kroužku.

Návrhy opatření

Co již bylo uskutečněno:

Nepovinný předmět cvičení z českého jazyka Janě prospěl. Škoda, že není možné pokračovat dále, neboť výuka předmětu nebyla v dalším školním roce zařazena.

Koncem školních prázdnin si pravidelně pročítá učivo, procvičuje si gramatické jevy v doplňovacích cvičeních. Přejít ke školním povinnostem pro ni není tak náročný.

Návrh možných řešení:

V rodině:

V souladu s pravidelnou důslednou domácí přípravou na vyučování.

Ve škole:

Pokračovat v nápravě v českém jazyce, alespoň tak, jak to dovoluje nepovinný předmět ve škole. Udržet si, případně zlepšit známku ze zeměpisu.

Jana sama:

V zájmové oblasti i nadále pracovat s kouzelníky a pokračovat v docházce do dramatického kroužku. Zdá se, že Janě by prospělo i zdravotní cvičení s odborným vedením, neboť poměrně často si stěžuje na bolesti zad a nohou.

7. Technika Q-třídění

7.1 Test sebepojetí - Radka

<i>Nejvíc jako já</i>	<i>Skoro jako já</i>	<i>Tak trochu jako já</i>	<i>Málo jako já</i>	<i>Nejméně jako já</i>
10. jsem veselá	2. jsem hezká	1. jsem pilná	6. jsem zábavná	11. jsem pořádná
12. jsem pečlivá	3. jsem chytrá	4. jsem oblíbená	9. jsem pravdomluvná	14. jsem odvážná
22. jsem energická	5. jsem pracovitá	7. jsem kamarádká	13. jsem nápaditá	15. jsem dochvilná
23. jsem soutěživá	8. jsem spolehlivá	17. jsem pořád mezi dětmi	24. jsem skromná	19. jsem výborná v matematice
27. jsem pořád v pohybu	16. jsem dobrá kamarádka	18. jsem dobrá žákyně	25. jsem zdvořilá	20. jsem výborná v češtině
28. jsem citlivá	29. jsem sebevědomá	21. jsem dobrá organizátorka	32. jsem poslušná	37. jsem rozhodná
35. jsem upřímná	30. jsem si jistá sama sebou	26. jsem zvědavá		38. jsem vždy ve středu dění
	36. jsem stálá	31. jsem důvěřivá		40. jsem rychlá
		33. jsem vytrvalá		
		34. jsem klidná		
		39. jsem pohotová		

Zpracování Q-třídění Radka

V Radkou zpracovaném testu vychází některé z charakteristik v její neprospěch. Heslo *jsem vždy ve středu dění* řadí Radka sama do posledního sloupce, na rozdíl od učitelky z prvního stupně, která Radku vždy vídala uprostřed dění. Stejně stanovisko potvrdila i učitelka matematiky na druhém stupni, když popisovala, jak Radka zpočátku docházky na druhý stupeň nabírala na jistotě a v konečném výsledku na konci školní docházky byla vždy v centru veškerého dění. Zkrátka vydobyla si své postavení v kolektivu třídy.

Charakteristika *jsem zdvořilá* by měla své místo spíše v „nejvíc jako já“, popřípadě ve „skoro jako já“, protože se nikdo nesetkal s tím, že by Radka byla nezdvořilá.

Výrok *jsem kamarádká*, jímž Radka sama sebe hodnotí na prostřední příčce pomyslného žebříčku by dle názoru její sestry patřilo do první skupiny „nejvíc jako já“. Protože je vždy ochotná poskytnout pomoc, vztahy s kamarády jsou pro ni důležité, má jich poměrně dost.

Možná, že výrokem *jsem poslušná* Radka sebe trochu podcenila. Dle názoru matky dívka poslouchá, v porovnání se svými spolužáky i kamarády, daleko více než oni. *Jsem pořádná* hodnotíme jako příliš přísné sebehodnocení, ve svých osobních věcech má sice přehled jako úměrný svému věku, v oblečení má pak vzorný pořádek.

Rozhovor s Radkou nad výsledky: „*jsem dobrá kamarádka* „při výběru směru náplně volného času váhám nad zájmy děvčat, které chtějí se mnou trávit volný čas. Jejich zájmy se dostávají do rozporu s mými zálibami, ne vždy jsou pro mě přínosem.

Přemýšlím o smyslu trávení volného času s těmito děvčaty.“

Z mého pohledu jak znám Radku a její rodinné zázemí a prostředí ve kterém se pohybuje, tak řazení charakteristik je velmi dobře rozčleněno do jednotlivých skupin a koresponduje se skutečností. Rozptyl jednotlivých výroků (7- 8 - 11- 6 -8) až na jeden případ je poměrně vyrovnaný, a i ten se pohybuje ve středu hodnotící škály. Ve zde uvedeném případě, se nepotvrdilo, že většinou dospívající mají snížené hodnocení. Tím spíše, pokud se jedná o žáka se specifickou vývojovou poruchou učení, k nimž se řadí dyslexie. V případě Radky snad ani není možné, aby výsledky dopadly jinak, protože její povaha ji předurčuje k šíření optimismu, vstřícnosti a dobré nálady mezi lidmi.

7.2 Test sebepojetí - Aneta

<i>Nejvíc jako já</i>	<i>Skoro jako já</i>	<i>Tak trochu jako já</i>	<i>Málo jako já</i>	<i>Nejméně jako já</i>
10. jsem veselá	8. jsem spolehlivá	2. jsem hezká	1. jsem pilná	4. jsem oblíbená
16. jsem dobrá kamarádka	12. jsem pečlivá	7. jsem kamarádká	3. jsem chytrá	5. jsem pracovitá
17. jsem pořád mezi dětmi	15. jsem dochvilná	9. jsem pravdomluvná	6. jsem zábavná	13. jsem nápaditá
31. jsem důvěřivá	25. jsem zdvořilá	11. jsem pořádná	18. jsem dobrá žákyně	14. jsem odvážná
35. jsem upřímná	28. jsem citlivá	34. jsem klidná	21. jsem dobrá organizátorka	19. jsem výborná v matematice
	29. jsem sebevědomá	37. jsem rozhodná	23. jsem soutěživá	20. jsem výborná v češtině
	30. jsem si jistá sama sebou	40. jsem rychlá	24. jsem skromná	22. jsem energická
	36. jsem stálá		32. jsem poslušná	26. jsem zvědavá
	38. jsem vždy ve středu dění		39. jsem pohotová	27. jsem pořád v pohybu
				33. jsem vytrvalá

Zpracování Q-třídění Aneta

Pokynem při zadání úkolu bylo rovnoměrné rozmístění jednotlivých charakteristik do sloupců. Tento pokyn nejlépe ze všech tří dívek respektovala právě Aneta a podařilo se jí rovnoměrně a pečlivě zaplnit všech pět sloupců.

Výroky týkající se školního prospěchu *jsem výborná v matematice, jsem výborná v češtině* zařazené mezi „nejméně jako já“ dokumentují Anetin nepřilíš vřelý vztah ke škole. Rodičům stačí podle jejich vlastních slov „aby prolezla“.

Charakteristikou *jsem důvěřivá* přiřazenou k prvnímu sloupci „nejvíc jako já“ se Aneta řadí mezi příliš důvěřivé lidi.

Jsem sebevědomá zařadila Aneta do sloupce „skoro jako já“. Její kamarádky na dotaz o Anetině sebevědomí odpovídají „až příliš“... nejistotu překrývá svým chováním na diskotékách.

7.3 Test sebepojetí - Jana

<i>Nejvíc jako já</i>	<i>Skoro jako já</i>	<i>Tak trochu jako já</i>	<i>Málo jako já</i>	<i>Nejméně jako já</i>
16. jsem dobrá kamarádka	7. jsem kamarádká	3. jsem chytrá	1. jsem pilná	2. jsem hezká
19. jsem výborná v matematice	8. jsem spolehlivá	5. jsem pracovitá	17. jsem pořád mezi dětmi	4. jsem oblíbená
25. jsem zdvořilá	9. jsem pravdomluvná	6. jsem zábavná	27. jsem pořád v pohybu	11. jsem pořádná
35. jsem upřímná	10. jsem veselá	14. jsem odvážná	38. jsem vždy ve středu dění	15. jsem dochvilná
	12. jsem pečlivá	21. jsem dobrá organizátorka	23. jsem soutěživá	20. jsem výborná v češtině
	13. jsem nápaditá	26. jsem zvědavá		40. jsem rychlá
	18. jsem dobrá žákyně	28. jsem citlivá		
	22. jsem energická	29. jsem sebevědomá		
	24. jsem skromná	32. jsem poslušná		
	30. jsem si jistá sama sebou	34. jsem klidná		
	31. jsem důvěřivá			
	33. jsem vytrvalá			
	36. jsem stálá			
	37. jsem rozhodná			
	39. jsem pohotová			

Zpracování Q-třídění Jana

Výroky, jež se týkají záporného hodnocení zařazeného pod „nejméně jako já“ poměrně dobře vystihují znalost Jany sebe samé. Snad jen kromě výroku *jsem hezká*, který svědčí spíše o nízkém sebepojetí dívky. *Jsem výborná v češtině* ve sloupci „nejméně jako já“ svědčí o potížích v českém jazyce, potížích, které má Jana ve škole. Co se týká školní úspěšnosti, tak stejně reálně hodnotí své úspěchy v matematice, kde patří mezi nejlepší žáky ve třídě, a tak heslo *jsem výborná v matematice* řadí do sloupce „nejvíce jako já“.

Na základě znalostí Jany a prostředí, jež ji obklopuje, nejlépe koresponduje se skutečností poslední díl charakteristik přiřazených pod společný název „nejméně jako já“. Stejně tak i první sloupec „nejvíce jako já“ vystihuje velice dobře úspěšnost jednotlivých charakteristik děvčete.

Výrok *jsem dobrá kamarádka* potvrzuje Janin upřímný přístup ke kamarádům, ale i ostatním lidem.

Charakteristika *jsem hezká* zařazená do sloupce „nejméně jako já“, dle komentáře matky, souvisí s prvními příznaky dospívání, které když se u Jany objevily, byly pro ni v té době naprosto nepřijatelné a dlouho je nemohla překonat.

Ne právě kladně se hodnotí v charakteristice *jsem dochvilná*, i když to není třeba, neboť pozdní docházka není jejím charakteristickým rysem.

Celkově lze říci, že některé výroky plně charakterizují dívku. Naproti tomu v jiných tvrzeních se liší pohled Jany na sebe sama od pohledu okolních lidí.

7.4 Celkové hodnocení a postřehy dívek

Jsem sebevědomá řadí všechny sledované dívky do kladné části hodnotící škály, kde převažuje ztotožnění se zněním „skoro jako já“.

Vztah ke škole je prezentován „nejméně jako já“ Radkou a Anetou, neboť zde uváděné školní předměty pro děvčata představují známku dostatečnou. Jana, která je z matematiky hodnocena známkou chvalitebný, tak i její spokojenost se školou se posouvá do kladné části hodnotící škály.

Jsem rychlá řadí také všechny do záporné části pomyslné hodnotící přímký.

Jsem dobrá žákyně umisťují všechny do středu hodnotící škály, což znamená, že i přes neúplně dokonalý prospěch, jsou se školou spokojené.

Postřehy a dojmy dívek

Postřeh Radky, hodnotí test jako velmi dobrý pro poznání sama sebe, ale podivuje se nad skutečností, že dosud nikdo z odborníků se kterými spolupracovala, ji s tímto testem neseznámil. Má příjemný dojem z práce s testem. Přesto má dojem, že některá přiřazení byla těžká, chybělo jí podrobnější členění hodnotící škály.

Aneta byla s prací na testu spokojena, kromě školních výukových programů se s ničím podobným nesetkala.

Jana se nechtěla k otázce dojmu z testu vyjadřovat.

Závěr

Ve své práci jsem se zabývala problematikou dyslexie u žáků na druhém stupni základní školy, způsobem nápravy a sebepojetím těchto žáků, shodou okolností právě dívek. Tato vrozená porucha přivede k péči o dítě nejen rodiče, ale i odborné pracovníky (speciální pedagogy a psychology či neurology). Ti všichni se snaží dítěti pomoci zvýšit sebevědomí, prestiž u vrstevníků, vést k systematické práci na sobě. Jejich úkolem je dítě přesvědčit, že pravidelnou prací lze mnohé zlepšit, jak ve školních povinnostech, tak i ve vztahu k sobě samému.

Cílem bakalářské práce bylo popsat žáka s dyslexií na druhém stupni základní školy v jeho bezprostředním mikrosvětě, jež ho obklopuje a zaměřit se na problematiku dyslexie na druhém stupni základní školy v souvislosti se sebepojetím žáka.

Následně jsem zpracovala případové studie dívek. Stěžejními technikami šetření byl strukturovaný rozhovor a pozorování. Dále jsem využila možnost seznámit se s osobními dokumenty sledovaných žákyň. Uskutečnila jsem rozhovory s lidmi v jejich bezprostředním okolí. V praktické části jsem zpracovala kasuistiky a dále sebepojetí těchto dívek Q-technikou.

Při zpracování bakalářské práce jsem studovala odbornou literaturou, kterou lze dnes najít skoro ve všech knihovnách. V první části bakalářské práce jsem se věnovala dyslexii u dětí na druhém stupni základní školy především v souvislosti se vznikem nového kolektivu žáků, zmínila jsem se i o problematice začlenění žáka s dyslexií do stávajícího kolektivu dětí na druhém stupni základní školy, do něhož nový žák přichází.

Další část je věnována reedukaci a sebepojetí žáka.

V praktické části následují kasuistiky dívek s dyslexií. V návaznosti na tyto kasuistiky jsem použila Q-techniku ke zjištění obrazu dívek o sobě samých. Výsledky metody jsou prezentovány v závěru.

Vzhledem ke skutečnosti, že jsem uvedla pouze tři případy kasuistik, nelze vyvozovat obecné závěry. Z popisu třídního prostředí je však patrné, že problematika dyslexie a s ní souvisejících specifických poruch učení, není zdaleka zanedbatelná, či snad mizivě zastoupena. Naopak v nově vznikajících třídních kolektivech působí

problémy nejen svým nositelům, ale i svému okolí. Bez soustavné a dlouhodobé podpory není možné zlepšit kvalitu života žáků s dyslexií.

Technika Q-třídění v praktické části této práce ukázala ve dvou případech potvrzení, že žáci s dyslexií mají nízké sebehodnocení. V jednom případě pak šlo o pozitivní vyjádření způsobené především optimistickým životním postojem dívky. Celkově lze tedy říci, že ze tří kasuistik nelze usuzovat na obecný závěr, vzhledem k malému počtu dotazovaných. Nelze ani potvrdit či vyvrátit tvrzení, že žáci s dyslexií mají nízké sebepojetí.

V budoucnu, bude-li to možné, bych ráda zhodnotila absolvování střední školy dívkou uvedenou v kasuistice pod jménem Radka.

V posledních letech se dyslexie dostává do popředí zájmu odborníků, ale i širší veřejnosti, především rodičů dětí na základní škole.

V práci je popsáno a ukázáno, jakým způsobem se tvoří třídní kolektivy žáků druhého stupně základní školy, jaké jsou zásady práce s těmito žáky, možnosti reedukace vedoucí ke kompenzaci poruchy, jaký je podíl všech zúčastněných na vzdělávání dětí v rámci povinné školní docházky, jaké je sebepojetí těchto žáků.

Učitelé by se měli snažit vytvářet klidné pohodové prostředí, v němž se všem zúčastněným lépe pracuje, snažit se těmto dětem lépe porozumět. Proto, aby dětem s dyslexií a dalšími specifickými poruchami učení nebylo školní vzdělávání řadou samých neúspěchů, ale také významně přispělo ke kladnému rozvoji osobnosti.

Seznam použité literatury:

- Bartoňová, M.:** *Kapitoly ze specifických poruch učení II. Reedukace specifických poruch učení*, Brno: 2006. ISBN 80-210-3822-5
- Fontana, D.:** *Psychologie ve školní praxi*, Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4
- Helus, Z.:** *Dítě v osobnostním pojetí*, Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0
- Helus, Z.:** *Úvod do sociální psychologie*, Praha: UK PF, 2001. ISBN 80-7290-054-4
- Jucovičová, D. Žáčková, H.:** *Metody reedukace specifických poruch učení Dyslexie*, Praha: D +H, 2008. ISBN 978-80-903869-7-6
- Jucovičová, D. Žáčková, H., Sovová, H.:** *Specifické poruchy učení na 2. stupni základních škol*, Praha: D +H, 2007. ISBN 978-80-903579-7-6
- Macek, P.:** *Adolescence*, Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X
- Matějček, Z. Vágnerová, M. a kol.:** *Sociální aspekty dyslexie*, Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1173-2
- Michalová, Z.:** *Specifické poruchy učení a chování*, Praha: UK PF, 2003. ISBN 80-7290-115-X
- Michalová, Z.:** *Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ*, Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2004. ISBN 80-7311-021-0
- Pipeková, J. a kol.:** *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6
- Pokorná, V.:** *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*, Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-570-9
- Průcha, J. Walterová, E. Mareš, J.:** *Pedagogický slovník*, Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4
- Selikowitz, M.:** *Dyslexie a jiné poruchy učení*, Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-773-7
- Sovák, M. a kolektiv:** *Defektologický slovník*, Jinočany: H+H, 2000. ISBN 80-86022-76-5
- Zelinková, O.:** *Poruchy učení*, Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-800-7

Internetové zdroje:

www.dyscentrum.org

<http://www.prozeny.cz/pruvodci/deti-a-rodina/potize-predskolaka/339-deti-a-rodina/5714-potize-predskolaka-dyslexie-6>

<http://spunt.centrum.cz/skolaci/2010/3/8/clanky/odkud-se-bere-tolik-agresivnich-deti/>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Sebepojet%C3%AD>

Příloha č. 1

b d ě v z ž h
p t ř f s š ch

12

tu ^ž ka	hou ^h ka	ry ^ř ka	lo ^l ka
my ^m ka	ní ⁿ ký	sto st ka	vrát ^v ka
dě ^d če	kře ^k ký	le ^l ký	sta ^s ba
uč ^u čela	bu ^b ty	ne ⁿ ty	lá ^l ka
tě ^t ký	bli ^b ko	hlou ^h ka	louka
vý ^v ka	obrá ^o ky	ža ^ž ka	bo - ka
ví ^v ka	oblá ^o ky	zou ^z ky	bu ^b ka
podu ^p ka	ro ^r ž květ	ši ^š ka	šves ^š ka
podrá ^p ka	ro ^r ž hlas	skořá ^s ka	vl ^v ký
zastá ^z ka	ne ⁿ ty	slu ^s ka	zí ^z ka

V potoku jsme nasbírali oblá^oky. Posta^p se!
Slo^ste si věci na hromá^hku. Nechluⁿ se!
V zahrádce ro^rž kvetly pivoňky. Přímo hle^h!

Posa^pte se na poho^pku. Bě^b na prochá^pku!
Uka^u výkre^v Lo^lka vyrazila vpře^p.
Nikoho netraⁿ a nikomu nedělej boles^l.
Všechno má svou me^m.

Příloha č. 2

Obsahové rozvržení učiva - modifikace osnov

1. čtvrtletí	M - Slovnice - předpony, příp. kořem, složení přepisné jazy
	L - mýty, kůže, leguay
	S - vyprávění
2. čtvrtletí	M - Srdce - složeni a rozložení nitri čtení - složeni úroveň
	- mta jednoduchá rovnice
	L - pohádky, povídky
	S - povídky
3. čtvrtletí	M - Slovní druhy - před., podst. jm. - složeni mluv. kategorií, druhy podst. jm., před. jm.
	L - povídky
	S - užívání slovních funkcí sloh - historigie oprávnění, ocenění
4. čtvrtletí	M - Zajímavá, čtení - slož. druhy - Opáření
	L - povídky
	S - dopis

Urd.

Podíl rodičů na rozšířené péči:

ZAVOLAT POČÍTAČ. PROGRAMU: DYS COH.

DENNÍ PRÁCE: pís. materiál 1. až 1. slovní, něky!

KONZULTACE se spec. ped. a psychologem

DLE MOŽNOSTI PROCV. ROZNYCH GRAMAT. JEVU

Podíl žáka:

budu číst nahlas každý den před jednou větou
budu stáda budu chodit do tří do kabinetu
budu dělat úkoly které mi dá

Příloha č. 3

Obsahové rozvržení učiva - modifikace osnov

1. čtvrtletí	šopakování tvoření to be, to have, otázka, zápor přít. zájmen.
2. čtvrtletí	slovní zásoba k tématu school, house, čtení + překlad známého textu
3. čtvrtletí	číslovky 0-100, hodiny, dny a týdny, měsíce sl. zásoba animals can x must
4. čtvrtletí	rozdílování přít. čas prostý x průběhový zákl. předložky, sl. zásoba čtení + překlad textu

Podíl rodičů na rozšířené péči:

ZAKOUPENÍ POČÍTAČ. PROGRAMU: JAZYKY BEZ BARIÉR
POMOC A PROČNĚ. SLOVNÍ ZÁSOBY

Podíl žáka: *4 slovíčka denně si mapšou a shusím se naučit*

Zpráva z psychologického vyšetření - březen 2002

Dívka byla vyšetřena na žádost rodičů pro podezření na LMD a potíže v psaní.

Z vyšetření:

dle sdělení matky: ve škole dívka nestíhá, hlavně v matematice spočítat příklady, v češtině opsat a dopsat si písanku, proto ji nebaví číst a psát,

kouká okolo

při vyšetření dívka spontánně povídává

ochotně spolupracuje

soustředí se dobře

později trochu zhoršená soustředěnost

pomalejší pracovní tempo

Aktuální úroveň ve zkoušce rozumových schopností v pásmu průměru

výkon ve sféře názorové poněkud lepší než v oblasti verbální,

méně vyrovnaný ve vývoji jednotlivých psychických funkcí.

Nejlepší je sociální porozumění a práce s detailem,

dobré jsou schopnost generalizace, bezprostřední mechanická paměť na čísla a početní představy,

slabší pak analýza a syntéza tvaru a celková informovanost.

Čtení těžké, pomalé, kňouravý hlas během čtení,

čte po slovech a slabikách,

snaha o větnou intonaci,

u obtížných slov slabikování a hláskování.

Chyby ne příliš časté, většinu si sama opraví (záměny hlásek, např. R/L, T/L).

Celková úroveň čtení nižší, než by odpovídalo rozumovým schopnostem dívky.

Reprodukce pouze začátku textu a detailů.

Písenný projev bez chyb v opise i diktátě.

Kresba opožděná obsahově i formálně.

Zrakové rozlišování dobré.

Speciální test potvrzuje stopy mozkových dysfunkcí.

Závěr a doporučení:

Dyslexie na bázi stop mozkových dysfunkcí při intelektu v pásmu průměru. Doporučuji domácí pravidelné procvičování, ve škole prosím o pomoc a toleranci v souvislosti s uvedenými potížemi. Doporučuji redukovat hlasité čtení před třídou, pokud to dívku stresuje, seznámit se s textem dopředu (počet slov ve větě, nacvičit obtížná slova aj.), číst jen známé, kratší texty, tolerovat slabikování, nekárat za horší orientaci v textu (nestačí běžnému čtenářskému tempu).

Znevýhodněné dítěte pro školní práci je takového rozsahu, že by opravňovalo k zařazení do speciálního školství, vhodnější však bude integrace v rámci kmenové školy. Dítě má nárok na individuální péči, na speciálně pedagogickou nápravu, toleranci v klasifikaci a navýšený finanční normativ dle pokynu MŠMT. Potvrzení má platnost minimálně 2 roky. Individuální plán lze konzultovat s naší poradnou.

Březen 2002, podepsán psycholog

Zpráva o psychologickém vyšetření - březen 2005

Jedná se o dívku s aktuálními výkony ve zkouškách rozumových schopností celkově při spodní hranici pásma mírného nadprůměru, přitom v oblasti slovního myšlení jsou výkony celkově průměrné, v oblasti myšlení obrazového je celková úroveň výkonů mírně nadprůměrná. Nízké jsou výkony ve zkouškách, v nichž je třeba pracovat se symboly v ploše.

Čtení rychlostí ani úrovní čtenářských návyků neodpovídá těmto výsledkům, je podprůměrně rychlé, vyskytuje se slabikování. Reprodukce je na dobré úrovni.

Sluchová slovní analýza a syntéza je dobře rozvinuta.

Jemná koordinace pohybů je mírně narušena, což se odráží v kresebném projevu i v písmu, které je méně úhledné a uspořádané (změna sklonu, „roztažené horní obloučky u r). V diktátu typické chyby (nerozlišování i a y).

Psychomotorické tempo je pomalejší.

Potřebuje povzbuzení, motivaci a ujištění.

Ze speciálně pedagogického vyšetření vyplývá, že přetrvávají obtíže ve čtení i v písemném projevu. Tempo čtení je pomalé, jsou patrné zarážky a slabikování těžších typů slov. Reprodukce přečteného je podrobná a samostatná.

Písemný projev – tempo psaní je pomalé, způsob doplňování diakritických znamének je chaotický. S narůstajícím časem a rozsahem psaného celková úroveň klesá. Kromě specifických chyb (vynechávky písmen, diakritika apod.) se vyskytují i chyby gramatické (gramatické učivo není ještě dostatečně fixováno, negativní dopad má i pomalé tempo psaní).

Závěr: Jedná se o dítě se známkami jemných narušení některých funkcí nervové soustavy ve smyslu LMD. Ve školní praxi se tato narušení projevují jako dyslexie a dysgrafie. Komplikujícími faktory mohou být pomalejší psychomotorické tempo a menší sebejistota.

Obtíže této žákyně jsou takového stupně závažnosti, že je třeba na ni pohlížet jako na žákyni integrovanou a věnovat jí zvýšenou pozornost a individuální péči zvláště v oblasti poruch. Školu tento fakt opravňuje k nárokování zvýšeného normativu na ni (Vyhláška MŠMT ČR č.73/2005 Sb., ze dne 9. února 2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami).

Příloha č. 5

Seznam použitých charakteristik sebepojetí dítěte

1. jsem pilná
2. jsem hezká
3. jsem chytrá
4. jsem oblíbená
5. jsem pracovitá
6. jsem zábavná
7. jsem kamarádká
8. jsem spolehlivá
9. jsem pravdomluvná
10. jsem veselá
11. jsem pořádná
12. jsem pečlivá
13. jsem nápaditá
14. jsem odvážná
15. jsem dochvilná
16. jsem dobrá kamarádka
17. jsem pořád mezi dětmi
18. jsem dobrá žákyně
19. jsem výborná v matematice
20. jsem výborná v češtině
21. jsem dobrá organizátorka
22. jsem energická
23. jsem soutěživá
24. jsem skromná
25. jsem zdvořilá
26. jsem zvědavá
27. jsem pořád v pohybu
28. jsem citlivá
29. jsem sebevědomá
30. jsem si jistá sama sebou
31. jsem důvěřivá
32. jsem poslušná
33. jsem vytrvalá
34. jsem klidná
35. jsem upřímná
36. jsem stálá
37. jsem rozhodná
38. jsem vždy ve středu dění
39. jsem pohotová
40. jsem rychlá

Informovaný souhlas

Souhlas respondenta se zveřejněním příběhu

Souhlasím s tím, aby můj příběh související s dyslexií a jejími projevy byl popsán v této bakalářské práci.

Bude se tu psát můj životní příběh, popisovat rodina, škola, přátelé a věci s nimi související. Zajímavosti z mého života, záliby, docházka do kroužků, tancování.

Dne .....

Souhlas respondenta .....

Souhlasíme s náhledem do osobní dokumentace naší dcery ve škole, u psychologa a v kabinetu rozšířené péče.

Dáváme svůj souhlas se zveřejněním příběhu naší dcery v bakalářské práci.

Je nám známo, že můžeme svůj souhlas kdykoli odvolat.

Dne .....

Souhlas matky .....

Dne .....

Souhlas otce .....